

Foi'a besericésca si scolastica.

Organu alu provinciei metropolitane greco-catolice de Alb'a-Julia
si Fagarasiu.

Apare in 1 si 15 st. n. a fia-carci luni.

Abonamentele de cate 6 fl. v. a. pre anu se se adreseze
la tipografi'a seminarului gr. catolicu in Blasiu.

Manuscriptele si corespondintiele se se tramita francate
la redactiuni.

Anulu I.

Blasiu 15 Februaru 1888.

Nr. 10.

Partea besericésca.

Observatiuni

*cu privire la raportulu, ce esista intre beseric'a greco-catolica
si beseric'a romano-catolica.*

(Urmare).

*„Este in genere cunoscutu — continua „Telegrafulu
Románu“ — cá Románului in beserica i- place se-si
auda limb'a lui, ér' frumseti'a ritului orientalu si a
ceremonialului din beseric'a resariteana nu a fostu
trasa la indoiala pana acum nici de cei ce le place
a avé o credintia cu catolicii“.*

Nu potemu crede, cá „Telegrafulu Románu“ ar
fi avutu intentiunea se dovedésca cetitoriloru sei prin
aceste cuvinte, cá románii greco-catolici nu s'aru
folosi in beseric'a loru de limb'a románésca si de
ritulu si ceremonialulu orientalu. Cá-ei cunoscutu
trebuie se fia tuturoru, cá románii greco-catolici s'au
folositu si se folosescu si astadi numai de limb'a loru
materna atátu la sant'a liturgia, câtu si la celelalte
functiuni religioase. Ma ei au facutu mai multu: au
lucratu cu forte mare zelu, pentru-cá limb'a cartiloru
nostre besericesci se se redice la nivelulu acel'a,
pre care se afla limb'a románésca literaria, si au fostu
cei de antái, cari lapedându prejudiciile mostenite
dela slavo-bizantini, au tiparitu o parte mare din
cartile besericesci cu litere latine. Ce privesce ritulu
si ceremonialulu orientalu, acest'a nu numai s'a conser-
vatu nevetamatu in beseric'a románésca greco-catolica,
ci maiestatea lui a primitu o stralucire atátu de insemnata
prin frumseti'a si precisiunea, cu care se esecuta, in
cátu multi fruntasi greco-orientali, cari au avutu
ocasiune a fi de facia la liturgi'a celebrata in cate-
dralele si in besericele mai de frunte ale provinciei

nostre metropolitane, au recunoscutu, cá nicairi nu
au vediutu ritulu si ceremonialulu orientalu asia de frumosu
si maiestosu, cá in acele beserice.

De aceea credemu, cá „Telegrafulu Románu“ cându a
afirmatu cuvintele citate, a avutu intentiunea, se insinue
cetitoriloru sei, cá románii, pana candu mai tienu la
limb'a loru si la ritulu orientalu nu potu avé aceea-si cre-
dintia cu romano-catolicii. Déca acést'a i-a fostu inten-
tiunea, atunci trebuie se dicemu, cá domnii dela „Tele-
grafulu Románu“ seau nu suntu in chiaru cu ceea-ce
scriu, seau presupunu multa nepricepere in cetitorii
loru. Nu se cere multa invetiatura si multa age-
rime de minte, pentru-cá cineva se precépa, cá uni-
tatea de credintia póte se esiste si intru adeveru si
esista intre deosebite beserice particulare, cari nu se
folosescu de un'a si aceea-si limba liturgica si de
unulu si acel'a-si ceremonialulu religiosu. Limb'a seau
grailulu nu este articulu de credintia, ci numai unu
midilocu, prin care ne esprimámu credinti'a, ér' ritulu
si ceremonialulu religiosu asemenea nu suntu ade-
veruri de credintia, ci numai manifestarea adevuriloru
de credintia prin semne si lucrari sensibile. Aceste
semne si lucrari sensibile potu se fia feliurite, fara
cá se suferé ceva unitatea de credintia, cá-ei precum
prin diferite limbi se potu exprimá aceleasi idei,
tocmai asia si prin diferite rituri si ceremonie reli-
gióse se potu exprimá si manifestá acelea-si adevururi
de credintia. Asia de exemplu, atatu catolicii catu
si grec-orientali adoréza corpulu si sângele Domnului
Christosu in sant'a eucharistia. Acést'a adoratiune
cei de ritulu latinu o esprima prin ingeunuchiare,
pentru-cá in partile apusene poporulu a avutu datin'a
de a-si exprimá cea mai profunda veneratiune chiar

si inaintea ómeniloru prin plecarea genunchiului; er' cei de ritulu orientalu o esprima prin inchinatiune si prin metanii, pentru-cá popórele orientale au obiceiulu de a-si manifestá veneratiunea chiar si facia cu omenii prin inchinaciuni pana la pamentu.

Cá unitatea de credintia este compatibila cu diversitatea rituriloru este unu adeveru enunCIATU si de Pontificii Romani. Cá esemplu aducemu pre gloriosulu Pontifice Piu alu IX., carele astufeliu se esprima: „Unitatea de credintia stá forte bine cu varietatea rituriloru legitime, ma inca din acést'a varietate se revérse in modu minunata o stralucire si maiestate si mai mare asupr'a besericeii. De aceea insisi antecesorií nostri, de cate ori au cugetatu a fi tempulu potrivitu, au declaratú limpede si pre facia cu cuventele cele mai lamurite, cá nu voiescu se nimicésca seau se schimbe riturile besericiloru orientale . . . Déca insu riturile orientale s'au schimbatu vre-odata prin arbitriulu cuiva, acést'a nici odata nu se póte atribuí acestui Scaunu Apostolicu¹⁾

Dar' nici nu este de lipsa a ne provocá la auctoritati spre a dovedi, cá unitatea de credintia póte stá fórte bine cu diversitatea limbiloru liturgice si a rituriloru si ceremonialuriloru religiose, de orece acestu adeveru lu- vedemu faptice aplicatu in sinulu besericeii catolice. In acést'a beserica intémpinámú limb'a latina cu ritu latinescu, limb'a slavica cu ritu grecescu, limb'a grecésca cu ritu de acel'asiu nume, limb'a armeaná cu ritu armenescu, limb'a araba cu ritu grecescu la asia numitii melchiti, limb'a neo-egipteana seau cophta cu ritu cophticu la asia numitii Cophti seau descendenti ai vechiloru egipteni, limb'a syriaca cu ritu particulariu la asia numitii Maroniti seau descendenti ai vechiloru Syri etc. Pretutindenea unde se estinde beseric'a catolica se cultiva si limb'a vulgara a respectivuluí poporu. Asia d. e. desi in occidentulu Europei numai limb'a latina are demnitatea de limba liturgica, totusi acést'a limba se intrebuintiéza numai in partile cultuluí, cari privescu pre preotu, precándu rogatiunile, cantecele, predicele, catechismele etc. s'au tienutu totu-deaun'a in limb'a via a poporuluí. Ma potemu dice, cá beseric'a a fostu unulu dintre cei mai puternici factori in desvoltarea si in florirea literaturiloru popóreloru catolice.

De aceea iubirea, ce o are románulu catra limb'a sa si catra ritulu si ceremonialulu orientalu, nu trebuie

se-ne instrainéze de beseric'a catolica, precum ar dori „Telegrafulu Románu“, ci ar trebui se-ne servésca de unu nou motivu puternicu spre a ne alipi cu multu mai tare de beseric'a catolica, decâtu de beseric'a slavo-bizantina, cáci nu beseric'a catolica, ci beseric'a slavo-bizantina a esilatu limb'a románésca in decursu de mai multe veacuri in colib'a ciobanuluí, asia incatu a trebuitu se vina calvinii, pentru-cá se o introducea in besericele poporuluí románescu; totu ea a scos'o fára indurare si din besericele principatoru románesci pre tómpulu fanariotiloru, er' in dilele nostre din besericele romániloru basarabieni si a celoru din Sérbi'a, si se opune cu unu fanaticismu orbu la introducerea ei in besericele romániloru din Tesali'a, Epiru si Macedoni'a.

Dar se ascultamu si mai departe cum „Telegrafulu Románu“ da navala asupra besericeii greco-catolice, si face propaganda in favorulu „ortodoxiei“.

„Se scie, cá atatu Atanasiu, cátu si urmatorii lui de pre scaunulu metropolitani din Blasiu s'au feritu de a face cauza comuna cu catolicii, ei din contra au sustienutu lupte mari si grele contra iesuitoru, cari 'si pusera petiorulu in manastirea din Blasiu si nu unulu din episcopii greco-catolici a trebuitu chiar' se iá lumea in capu de denuntiarile iesuitice si se parasésca scaunulu episcopalu“.

Multe s'ar' poté dice cu privire la acestu pasagiu, dar' fiindu-cá cadrulu diariuluí nostru nu ne-o permite, ne vomu margini numai la cateva observatiuni. Déca „Telegrafulu Románu“ voiesce se arete prin aceste cuvinte, cá románii greco-catolici, nu s'au unitu si nici nu voiau odinióra se se unésca in credintia cu romano-catolicii, si cá numai acum de curéndu au inceputu a identificá credinti'a loru cu credinti'a besericeii catolice, atunci domnii dela „Telegrafulu Románu“ se insiéla amaru, cá-ci atatu Atanasiu catu si urmatorii lui au fostu in deplina armonia cu catolicii in ceea ce privesce adeveturile de credintia, er' neintielegerile ivite intre episcopi si intre calugarii iesuiti nu au fostu de natura dogmatica si nu au avutu de obiectu adeveturile de credintia Déca inse „Telegrafulu Románu“ voiesce prin acele cuvinte se ne presénte beseric'a catolica cá pre o inimica a Romániloru, atunci trebuie se marturisimu, cá nu si-a sciutu alege argumentele. Cá-ci nu suntu argumente acelea, cari contienu cele mai palpabile neadeveruri. Istori'a ne vorbesce despre unu singuru episcopu greco-catolicu, carele, precándu au avutu si teologii iesuiti ceva influintia asupr'a besericeii nostre, a trebuitu se parasésca scaunulu episcopalu; „Telegrafulu Románu“ insa vorbesce despre mai multi episcopi, cari din caus'a iesuitoru au trebuitu se iee lumea in capu si se abdica de demnitatea episcopésca! Acelu episcopu a fostu marele si nemoritoriulu archiereu Ino-

¹⁾ Fidei unitas cum legitimorum rituum varietate optime consistit, ex quibus imo maior in Ecclesiam ipsam splendor et majestas mirifice redundat. Hinc ipsi decessores Nostri, quoties opportunum esse existimarunt, luculentissimis verbis clare aperteque declararunt, se nolle proprios orientalium ecclesiarum ritus . . . destruere vel immutare . . . Quodsi orientales ritus alicujus arbitrio aliquando immutati fuerint, id nunquam Apostolicae huic Sedi est tribuendum (Const. »Romani Pont.« edit. 6 Jan. 1862).

centiu Clein, la a carui cadere nu a inriuritu nici santulu scaunu apostolicu, nici beseric'a catolica si pôte nici ordulu religiosu alu iesuitoru, de óre-ce beseric'a catolica si in specie santulu scaunu apostolicu are de principiu ocrotirea natiuniloru catolice, er' nu sugrumarea lor, ci au inriuritu adversarii politici ai poporului românescu, caror'a nu le veniá nici decum la socoteala emanciparea Româniloru planuita de acelu mare *episcopu unitu*, si de aceea au misicatu tota pétra, pentru-cá prin resturnarea lui se zadarnicésca efectele salutare, ce le-ar fi potutu produce pentru neamulu românescu unu zelu ferbinte desteptatu si nutritu la lumin'a principiiloru adeverate catolice. Spre a poté precepe natur'a luptelor sustienute de arhieriei români greco-catolici in tempu de aprópe doue veacuri, trebue se observámu, cá acele lupte nu au fostu indreptate in contra catoliciloru, precum i- place „Telegrafulu Românu“ a afirmá, ci au fostu indreptate in contra acelorú ómeni de diferite confesiuni, cari au cugetatu, cá si sant'a unire o voru poté folosi cá o arma in contra neamului românescu. Fost'au totu-deaun'a astufeliu de ómeni si pôte voru fi si in venitoriu, cá-ci nu este pre lume nici unu lucru atatu de santu, incatu se nu pota abusa de elu acel'a, carele parasindu principiulu dreptatei si alu equitatei, voiesce se-si ajunga numai scopurile sale egoistice, — dar in contra acestorú ómeni, fia ei de ori ce confesiune, beseric'a románésca greco-catolica va luptá cu succesu, precum a luptatu si in trecutu, pentru-cá avemu motive puternice de a sperá, cá ea va fi spriginita totu-deaun'a in aspiratiunile ei legitime de ace'a putere morala, ce a sciut'o si o scie desfasurá Rom'a papala in favorulu toturorú natiuniloru catolice. Rom'a, acést'a mama buna, care iubesc de o potri va pre fii sei, si care a incununatu luptele arhieriloru nostri cu restaurarea Metropoliei române greco-catolice, va sci in casu de lipsa se zadarnicésca ori ce uneltiri s'aru porni in contra fiiloru ei, cari se tienu de beseric'a románésca greco-catolica.

Dar fára se concedemu, se presupunemu pre unu momentu impreuna cu domnii dela „Telegrafulu Românu“, cá Atanasiu si urmatorii lui de pre scaunulu metropolitanu din Blasiu nu au facutu cauza comuna cu catolicii, ci au sustienutu lupte grele cu ei. In casulu acést'a domnii dela „Telegrafulu Românu“ trebue se recunosca, cá este multa putere de viatia in beseric'a románésca greco-catolica, care a potutu se se lupte cu succesu in contra unorú dushmani atatu de puternici, cum suntu si au fostu catolicii unei monarchie *catolice*, si cá suntu multe elemente bune si sanetose in sinulu besericei unite, care in midiloculu acelorú lupte sustienute pentru limba, ritu, si institutiunile ei orientale a sciutu se-si conserve ne-

vetematu caracterulu ei nationalu si se devina unulu din cei mai puternici factori in desvoltarea culturala a Româniloru. De aceea credemu, cá de-catu cuvinte hulitorie, mai bine s'aru potri in colónele „Telegrafulu Românu“ nesce cuvinte de lauda si chiar' de recunoscintia facia de beseric'a nostra greco-catolica, cá-ci acést'a beserica a avutu inriurintia binefacatoria chiar si asupra româniloru greco-orientali.

(Va uamá).

Dr. Augustinu Bunea.

Din viéti'a pastorala. Idrumari pentru pastorii sufletesci.

dupa Dr. A. Kerschbaumer
de Titu Budu.

Lumea dice cumcá statulu preotiescu e fara de grigia, e pana cea mai buna . . . inse acést'a nu e asia.

De si n'am ajunsu pana acolo cá se potemu dice: ce vomu manca mane, totusi avemu griji si necesuri destule.

Unu parochu a disu odiniora: precum s'a restignitu Christosu prin jidovi, astu feliu se restignesce parochulu in tota diu'a de poporeni sei.

E dreptu, cum-cá e greu a face pre placulu totorú.

Cei avuti te despiciéza, cei seraci te invidiéza, pecatosii te incungiura, ba adeseori si cei buni se departa dela pastorulu sufletescu.

Amara e sortea candu trebue se ne luptamu pentru pana de tote dilele, desi celu ce servesc altariulu, de pre altariu aru trebui se traiésca.

Odiniora preotimea aveá o stare materiala mai buna, postulatele tempului erau mai pucine, — astadi s'a inmultitu clerulu, ér' postulatele tempului suntu forte mari si multe.

Dar' pre langa tote aceste mai antai e vocatiunea, trebue se implinimu chiamarea nostra. Desi seraci, dar' se fimu servii adeverate ai lui Christosu, se ne luptamu pentru mantuirea sufletelor, acést'a trebue se o facemu si in midiloculu lipselorú celorú mai mari. Intrebatu fiendu cutare preotu: catu venitu aduce o parochia, a respunsu: „Raiulu seau iadulu, adeca dupa cum se administréza“.

* * *

In urma de insusirile unui pastoriu sufletescu se tienu cutezarea si statornicia.

Preotulu totu deaun'a trebue se aiba cutezare a spune adevereulu si a pedepsi minciun'a, pentru acea se nu porte frica neci de celi de diosu, neci de celi de susu. — Dar' se nu tréca la duritia. E dreptu cum-cá a tacé e auru, inse a tacé acolo, unde trebue a grai, e pecatu.

Cunoscú taría apostolica, dar' nu simplitate apostolica.

Santii martiri diccáu: poteti luá viéti'a nostra, dar' statornici'a nostra nu o poteti clatiná.

Cu totu dreptulu a admóniatu dar' unu episcopu de acum pre clerulu seu diecesanu: se invetie a amblá pre petiorele sale si se nisuiésca asi castigá auctoritate inaintea poporului, cá se nu trebue pentru tote nemicurile a fugi pre la deregatoriile civile.

Suntu timenturi si comune in cari si pana acum neintielegerile si sfedile se judecáu inaintea preotului si curatoriloru, acést'a e bine; preotulu pote face pace si poporeni incungiura spesele si drumurile la forurile civile.

Inse se nu se abata preotulu a judecá in furturi si in cause penale, se nu ieie juramente, cá aceste nu se tienu de densulu.

In anulu 1790 Septembrie 17 in diet'a francesa erá vorba se fia opriti preotii a portá vestmente talare sub cuventulu cá acele suntu urite inaintea poporului, — atunci episcopulu dela Clermont a disu: mai lasa-voiu se rumpeti de pre mine aceste vestmente de catu se le depunu eu de buna voia"! Acést'a a fostu taría apostolica.

Si dupa multe persecutari clerulu din Franci'a a remasu credinciosu catra beserica si catra institutiunile ei, incatu chiaru Mirabeau inimiculu celu mai mare a clerului a marturisitu: „E dreptu cá am rapitu averea clerului, dar' densii si-au pazitu onorea.

Oh de sar' urmá esemplulu acelu cleru si in dilele cele grele ce potu urmá.

Fara jertfe, taría si perseverantia nu vomu devinge invetiaturile cele false a secululu de acum.

Unii zimbescu cu indestulire in parochiile loru proventuose, pana-ce asupr'a besericei se ridica nori grei!

Se nu ne lasamu a fi amagiti ei cu litere stralucitorie se scriemu pre pepturile nostre cuventele maretie a fericitului Piu alu 9-lea „non possumus“, ca acele se le pota ceti toti inimicii ei ascunsi si ei vediuti a catolicismului.

Finea introducerei.

Morbulu tempului modernu si sanarea aceluia

de T. Bulcu.

Intr'un'a din cele mai frumóse dile ale lunei lui Augustu pusu pe cugete stam la feréstr'a micei mele chilii, stam si meditam profundu asupra tempului si a spiritului tempului in care traimu, si din ce meditam si reflectam mai indelungatu, totu mai multe scaderi, slabituni si aberatiuni se cumulau inaintea ochiloru mei, asia, catu mi se pareá ca stiel'a

curata a ferestrei incepe a fi intunecósa; stergandu-mi inse bine ochii, observái cá stiel'a era totu curata, numai ochii mei eráu plini cu lacrami, si ast'a era caus'a de vedému stiel'a intunecata. Si óre pentru-ce am lacramatu? — pentru-ca ne este cunoscutu tuturora, cum astadi mai multu cá ori si candu diu tote partile suntemu incungiurati de fortun'a irreligiositatii si a imoralitatii. De ar' dá bunulu Domnedieu, cá acést'a se nu produca daune in midiloculu nostru!

Fu, fortun'a aceasta o asamenu cu pariulu ce venindu dintre munti produce daune teribile pe si-surile manóse; dar' precum ap'a pariului deca prin munca si putere o conducemu in o albia angusta potemu maná cu ea mai multe mori, prin ce in locu se fia periculósa devine folositoría, asia si fortun'a irreligiositatii si a imoralitatii ce ne amenintia din tote partile, totu prin munc'a, puterea si taría credintiei adeverate, o potemu impededá si trebue sei punemu stavila paralisandu-i cursulu indreptatu spre prapastia si perire.

Acést'a fortuna periculósa ce ne amenintia pre di ce merge totu mai tare, o vedu si cunoscú bine nu numai barbati ce suntu pusi in fruntea clerului ei si cei ce guvernéza statele europene. Cei d'intaiu „viribus unitis“ se si nisuescu deja de tempu indelungatu, cá indreptandu moravurile rele se intarésca pre cei ce se clatina, se insufletiéscu pe cei debili si se incurageze pe cei buni. Dar' cei ce guvernéza astadi in Europ'a civilisata ce facu? — vedu periclulu, vedu bol'a, si totusi nu cauta medicamentulu acolo unde Par' poté aflá mai usioru si mai in curendu. Astadi cei mai mari barbati de statu nu au hotarirea receruta, scrutéza in tote partile, inscenéza discursuri si dispute amare prin parlamente, filosoféza, politiséza si facu incercari in tote formele, pana ce in urma aducu hotarire, acesteia i-urméza octroiare, si éra formare si schimbare, si totu asia pana in infinitum.

Si la tote aceste, caus'a nu pote fi alt'a de catu cercarea binelui si a salutei poporeloru afara de barierele religiunei, afara de baserica. In midiloculu astoru feliu de impregiurari nu va fi de prisosu, ma din contra chiar' folositoriu, a reproduce pentru vindecarea morbulu tempului modernu, invetiaturile si sfaturile, cari inainte de ast'a cu cate-va decenii ni le-a datu marele barbatu de statu si scrietoriu francesu Thiers, in finea opului seu: „sur la propriété“, cari si din acelu punctu de vedere au mare ponderositate pentru noi, caei scimu bine, ca marele eruditu si politicu alu Franciei tempu indelungatu au profesatu nescari principii de totu contrarie religiunei catolice.

Adeverurile si sfaturile din opulu amentitu nu suntu numai pentru poporu si guvernatorii aceluia, ei si pentru scol'a catolica, careia prin acést'a i-dá

o satisfactiune eclatanta facia cu prigonirile indreptate in contra ei inainte de scrierea opului din cestiune.

Thiers dice:

„Intru adeveru exista reu si inca mare reu, pre care trebuie se-lu curmam; trebuie ca pana acésta négra se o prefacemu in alba, legumele aceste umedite de unsore ranceda trebuie prefacute in alimente carnose, vestimintele aceste strentiose trebuie schimbate cu altele noue; colib'a acést'a ruinata se o prefacemu in locuintia pomposa; ignorantia acésta brutala se-o stramutam in priceperea bine empenita a lucrurilor, si invidia patimosa se-o inlocuim cu sinceritate fratiésca: dar' pentru acést'a se recere tempu si mijloce apte si bine cunoscute. Dreptu aceea déca voim se indeplinim toate aceste, nu trebuie se lasam poporul in nescintia facia cu nimicu, cá asia anim'a lui se fia totu deun'a plina de dureri nesupportabile“.

„Priviti omenimea, ascultati sioptele fia carei anime, si 'ni' spuneti: ca ore nu locuesce o dorere comuna in fia-care sufletu de omu? Intre atati muritori cine pote se fia acel'a, caruia se-i se implinésca toate dorintiele? Cine nu posiede aceea, de ce se teme si ingrodiesce? Cine n'a pierdutu in vietia s'a tata, mama, socia ori pre fiulu iubit? Si ore cine nu prevede greutatile obositoare ale unei vietii ce are se-o incépa mane ori alta-mane“?

„Apoi ce se dicemu despre acei barbati fericiti pre cari istoria 'i numesce cu numele de Ludovicu XIV si Napoleonu I cari odinóra cutricrau lumea? Dintre acestia primul dela Turene si Condé a ajunsu la Villeroy si intr'unu tempu a devenitu sub stapanirea trista a femeii Maintenau. Acesta a disu odata catra unu generalu: „Domnule generalu! in tempulu in care noi traimu omulu nu pote se ajunga nici o fericire“. Napoleon din Rivali, Marengo, Austerlitz, Escorial, Schönbrunn, Potsdam etc, ajunge la S. Elena, unde more in singuratate fara de a-si vedé socia si fiulu seu, more cá Prometeu incatenatu de stauca. Si voi cari a-ti vediu caderea lui Carol X si alui Ludovicu-Filipulu, a-ti vediu cadendu arbori puternici si tronuri marefie, voi, credeti ca acolo in inaltime tocmai asia cá aici la noi si in totu loculu nu suntu doreri sfasietore. Ah, catu de miopu pote se fia acela, care nu observedia, ca atatu hain'a invechita catu si porfir'a suntu numai nescie acoperisie neinsemnate a sufletulu omului, si cá sub ambele jace o egalitate adeverala a suferintieloru“.

„Religiunea inse e aceea, care premergundu filosofiei ne dice: se suferim si éras si suferim in pace si cu umilintia, sperandu si avendu incredere in Domnedieu, care ne astépta si care ne va remunerá. Vedemu asia dara cá religiunea prin dorere, suferintia si rabdare ne duce la fericire, si chiar' pentru aceea domnesce lumea, si religiunea acést'a ce se numesce crestianismu are motive, cari suntu mai pre susu cá motivele ori carei religiiuni. Motivele aceste nu pot fi altele de catu acele prin cari au datu intielesu doreriloru. Sufletulu omului (celu fantastu si marginitu) adese-ori nu se pote impacá cu dogmele religiunei catolice, ceea ce provine de acolo, cá mintea aberatoria nu voiesce se pricepa ponderositatea dogmeloru in intarirea si consolidarea moralulu“.

„Paganismulu, religiunea lui Socrate si alui Cicero a fostu constituita din amorulu, pasiunile, deliciaele si dorerile dieiloru imbracate in o forma de cuvinte alese, a fostu o cronica falsa a dieiloru, unu scandalu si o adeverala imoralitate. Er' religiunea care a urmatu acesteia a enuntiatu susu si tare: Este unu Domnedieu adeveralu, care elu insusi a suferitu pentru omenime; si religiunea acést'a a

devinsu lumea prin aceea, cá i-a luminatu si indestulitu mintea prin idea sublima despre existintia unui Domnedieu in trei persone; cá a incatenatu si moiatu anim'a prin cunoscerea adeverala a suferintieloru. Intru adeveru e unu ce de admiratu, cum acestu Domnedieu depinsu pe cruce intre dorerile mortali, de mii de ori e mai adorat de omenime ca Jupiter celu frumosu, vialu si pomposu alui Phidias. In acést'a apare si secretulu de diferentia intre artea cea noua si cea vechia, prim'a are sufletu, a doua trupu; ceea represinta o forma maiestatica, acésta o figura abundanta in delicia.

„Din acestu si multe alte motive religiunea pagana a trebuitu se dispara, pana ce cea crestina devingandu lumea si-a ocupatu tronulu: a fostu de facia candu Descartes a pusu fundamentulu scientiei omenesci, candu Galilei a descoperitu invertirea pamentulu si Newton efectulu poterei attractive; a vediu cum Rousseau si Voltaire au resturnatu tronuri regesci. Si ori-ce politica intielecta, in locu se aduca judecata asupra dogmeloru acestei religiiuni, cari cunosc numai unu singuru judecatoriu, se nisuesce ca credintia se persiste si se domnesca.

„Asia dara voi, cari sunteti conducatorii poporulu, vorbiti la anim'a lui asia, precum vorbesce religiunea, fara cá se ofensati simtiulu facia cu drepturile sale, fara ca se-i maguliti, spuneti-i: cá toti avemu parte de necesari si suferintie, cari si- au locuint'a in sufletulu omului, cá aceste nu provinu dela cei avuti seu dela cei ce guvernéza poporulu, ci cá toate suntu plantate in anim'a omului de insusi Domnedieu, si cá servescu de stremuru pentru de alu duce la rabdare si labore continua. Spuneti aceste poporulu, déca voiti se nu moiti si mariti dorerile si amaratiunile, cari usioru potu se devina o arma periculosa atatu pentru sine catu si pentru toti aceia cu cari vine in contingere. Nu nepasarea facia cu suferintiele poporulu, ci cunoscerea adeverala a acelora mi-dá cuvintele aceste, cáci a sositu tempulu supremu cá se ne ingrigimu de sanarea morbului.

„Si care pote fi medicin'a, déca nu aceea pre care ni-o propune religiunea crestina? Au nu este acést'a un'a dintre cele mai momentose medicini, a carei cunoscintia si latire — dorere, multi forte multi o tienu de superflua.

„Chiamarea besericeii si a scolei asia dara este maréti si maiestatica, este: a aduce poporulu cu ajutoriulu cuventulu si a motivelor date de istoria si revelatiune, la calea adeverala si salvifica.

„Credintia catolica astadi mai multu ca ori si candu trebuie se strabata toate ramurile sciintiei, si cu spiritulu seu impaciuitoriu se intrevina intre Domnedieu si omu, intre presinte si viitoriu, cáci la din contra lumea civilisata e nimicita, si ce e totu mai multu devine nimicita prin cultur'a si sciintia, dela care ascépta salvarea si glori'a s'a.

„Prin aceste nu voiescu se pasiescu de acusatariu contra scientiei si civilizatiunei, ci voiescu numai se esprimu plangerea amara si ingrigirea consternatoria facia cu nepriceperea copilulu ce se joaca cu cutitulu, si cu maliti'a acelora, cari -lu lasa se se joce. Omulu, fia elu in ori-ce stare, si fia ori catu de luminatu si invetiatu totu omu remane, si ori-ce scientia marginita nu-lu pote redicá din angustinea cerculu, in laintrulu caruia se desvolta mintea si priceperea lui cea marginita, care dimpreuna cu anim'a totu deun'a voru avé lipsa ardiectoria de religiune. Si cine voiesce se indestulésca lips'a acést'a imperiosa prin altu ce si nu prin crederea in cuventulu si vointia lui Domnedieu, acel'a este unu seducatoriu, unu siarlatanu si inimiculu genulu omenescu“.

Acestea le-a disu eruditulu si marele barbatu de statu alu Franciei inainte de ast'a cu dieci de ani; dar' noi ce vomu dice astadi? Trebuie se dicemu, că suntu in fioratori pasii ce au facutu si face omenimea si in presinte pre calea ce duce totu mai tare si mai repede catra perire. Crestinulu bunu si cu adeverata cultura morala nu pote se nu suspine si se nu verse lacrimi amare vedindu cele ce se petrecu in dilele nostre. Dar' cum se nu, candu cati si mai cati crestini nu tremura, nu se infiora de pecatu, nu de creatoriulu seu; dar' cum va tremura si cum se va teme, candu deja de tempu indelungatu l'a alungatu din anim'a sa, si astu-felu puterea naturei si a materiei o pote folosi dupa placu spre daun'a sa si a deapropelui seu.

Devis'a tempului nostru este: progresu in civilizatiune, cultura si morala. Ei dar' deca voimu se fimu sinceri si drepti trebuie se recunoscemu, ca seculu nostru care inaintoza pe aripele aburului, cu iutimea fulgerului progresedia in imoralitate tocmai ca in scientia si civilizatiune. Astadi am ajunsu in acelu stadiu, că de undele spiritului tempului modernu adese-ori numai cu scadere in vadia si auctoritate ne potemu feri.

Nu cu ehei, ah, of, hai si vai! potemu se vindecamu morbulu ce ne amenintia totu mai tare, ci trebuie se fimu totdeun'a tredi si vigilandu incontinuu se aducemu la lumina tote cele ce se petrecu in midiloculu nostru spre daun'a si decadinti'a nostra, că asia se se pota saná reulu mai usioru si mai cu cumpetu.

Vietuimu astadi in unu tempu, care pretinde dela noi mai multu ca tempurile trecute; midilooce necesarie pentru aperare si pentru curmarea reului inca avemu mai multe si mai perfecte că in trecutu. E tempulu supremu asia dara, se le folosimu cu cumpetu si intieleptiune, si cari s'ar' aflá in positiune si putere mai favorabila pentru usuarea instrumintelor si facultatiloru spre binele si folosulu clerului si alu poporului, aceia veghiandu in continuu se fia in labore; ér' candu nu seiu din ce motive nu ar' face acést'a, atunci cededie loçu bratielor intarite si dedate in lupta si labore, căci numai asia vomu poté dice, că traimu chiamarei nostre, si că nu voimu se perimu cu vreme de pe faci'a pamentului.

Dare de séma si multiumita publica.

Inteliginti'a romana din Ludosiulu de Muresiu si din giuru la 17 Juliu anulu trecutu a arangiatu unu concertu impreunatu cu petrecere de jocu in pavilonulu din gradin'a otelului Kőrmőczy de aici din locu cu venitul destinatu in folosulu edificarei unei beserice greco-catolice totu in locu.

Venitul petrecerei in sér'a aceleia din rescumperarea biletelor de intrare cu pretulu fipsatu de persona 1 fl. si de familia 2 fl. v. a. a fostu 280 fl. v. a.

Supra solviri totu in aceea séra s'au primitu dela DD. Eugeniu Crisanu 10 fl. Miksa Elek 10 fl. Joanu Rusu 10 fl., Grf. Bethlen Géza 8 fl. Vasiliu Moga 10 fl. Reismann Nathan 8 fl. Joanu Catona 5 fl. Joanu Bocosiu 5 fl. Georgiu Vlasa (Gőrz) 5 fl. Nicolau Solomonu 5 fl. Albert Braunecker 5 fl. Vasiliu Zahanu 4 fl. Nicolau Moldovanu 4 fl. Csontos János 4 fl. Esztegár Kajétán 4 fl. Joanu Todoru 3 fl. Eczken Sándor 3 fl. E. Alesandrescu Cornosiu 3 fl. Georgiu Toloianu 3 fl. Kabos Kálmán 3 fl. Joanu Bocriu 3 fl. Heinz Béla 3 fl. Georgiu Popu 3 fl. Demetriu Metea 3 fl. Todoru Mantea 2 fl. Simonis Gergely 2 fl. Dionisiu Simonu 2 fl. Schönstein Ignatz 2 fl. Kleberdít ing. 2 fl. Petru Niresteanu 2 fl. Alesandru Campeanu 2 fl. Vasiliu Popu 2 fl. Timoteu Circa 2 fl. Petru Jacobescu 2 fl. Mihailu Albou 2 fl. Joanu Germanu 1 fl. Vincentiu Nemesiu 1 fl. Noti David 1 fl. Josifu Albou 1 fl. Joanu Tereanu 1 fl. Valeriu Catona 1 fl. Corneliu Catona 1 fl. Vasiliu Muntenesu 1 fl. Simeonu Ciucina 1 fl. Corneliu Codarcea 1 fl. Unu preota de pe Muresiu 1 fl. Vasiliu Saciu 1 fl. Pásztor Sándor 1 fl. Ana Socanu 1 fl. Laszlo János 1 fl. Morariu Nicolae 1 fl. Georgiu F. Negrutiu 1 fl. Betegh Sándor 1 fl. Vaida Daniel 1 fl. Demetriu Dosios 1 fl. Paulu Molnaru 1 fl. Basiliu Orasanu 1 fl. Teodoru Moga 1 fl. Aronu Gerasimu 1 fl. Vasiliu Viciu 1 fl. Moise Birtolomu 1 fl. Keckemeti Samuel 1 fl. Nicolau Tomasiu 1 fl. Keresztes Lajos 1 fl. Csontos Elek 1 fl. Hirsch Adolf 1 fl. Szenkovits Domokos 1 fl. Simeonu Birisiu 1 fl. Victoru Stoica 1 fl. Joobb Gusztáv 1 fl. Esztegár Geró 1 fl. Veiss Salamon 1 fl. Balla Pál 1 fl. Schulz 1 fl. Rothman Elias 1 fl. Simány Gergely juu. 1 fl. Moritz Mihaly 1 fl. Klein Jozsef 1 fl. Gregoriu Andresianu 60 cr. Josifu Lazaru 50 cr. Boér Dénes 50 cr. Boér Miklos 50 cr. Stein Adolf 50 cr. Joanu Arionu 40 cr. Juliu Popu 40 cr. *la olalta* 192 fl. 40 cr.

Dupa petrecere au incursu dela Ilustritatea sa Victoru Mihali episcopu 2 fl. Rvs Joanu F. Negrutiu canonicu 2 fl. Joanu P. Papiu prot. 1 fl. Joanu Lemeni 1 fl. Vasiliu Maioru v.-prot. 2 fl. Vasiliu Capalbeanu 1 fl. Georgiu Danila 1 fl. Cheresdi Filipu 1 fl. *la olalta* 11 fl. v. a.

Prin dlu Alesandru Popsioru din Pest'a ni s'au tramisu dela dd. Josifu Hossu 5 fl. Joanu Porutiu 2 fl. Samuilu Porutiu 1 fl. Josifu Rusu 1 fl. Alesandru Popsioru 1 fl. *la olalta* 10 fl. v. a.

Prin dlu Dionisiu Florianu din Alb'a-Julia ni s'au tramisu dela dn'a Mari'a Filipu 2 fl. Georgiu Popovicu capitanu 2 fl. Patitia 1 fl. locotenentu Nestor Ones 1 fl. Simeonu Micu 1 fl. capitanu Margineanu 1 fl. capitanu Boldea 1 fl. locotenentu Florianu 1 fl. N. N. 50 cr. v. a. *la olalta* 10 fl. 50 cr.

Prin colect'a dela Turda s'au primitu in suma 24 fl. 80 cr. Prin dlu Dionisiu Precupu din Bucuresci s'au tramisu dela dd. Joanu Chitu 30 lei D. Precupu 30 lei Joanu Aureliu Ciura 15 lei Filimonu Ilea 5 lei *la olalta* 80 lei. Tote sumele de mai susu luate la olalta dau Venitul intregu de 528 fl. 70 cr. v. a. si 80 lei. Spesele au fostu 151 fl. 04 cr. v. a. —

Resulta venitul curatu 377 fl. 66 cr. v. a. si 80 lei.

Onoratului publicu, care a benevoitu a luá parte la concertulu si petrecerea arangiata pentru unu scopu atatu de santu, in specie Domniloru, cari avura bunavointia a solvi preste pretiulu fipsatu de intrare, si celoru, cari fara a luá parte la petrecere contribuira din singurulu motivu, spre a ne ajutá intru realisarea dorintiei pentru edificarea unei beserice demue de a-se aduce marire lui Domnedieu iutr'ens'a, li-se esprima cea mai profunda a nostra multiumita.

Totu de odata ne tînem de detorinția placută a roștii multumit'ă noastră amabilei domnisoare Otilia Brendusianu din Blasiu și prea stimatului dnu Jacobu Muresianu, cari ambi concertara în piano forte, și prea stimatului dnu Virgiliu Brendusianu juristu absolutu, care s'a produsu în violina acompianiatu pre piano de domnisoar'ă Otilia Brendusianu, toti cu unu atare resultatu și efectu asupra publicului numerosu, în catu secerara cele mai frumoșe laude din partea aceluia, și chiar și din partea strainiloru versati în art'ă musiceii.

Cu multa placere amintim și numele dlui Georgiu Simu clericu absolutu și universitariu în Clusiu, care prin declamarea executată cu rara dexteritate și multu spiritiu a unei poesie, a lasatu publicului o dulce amintire de diu'ă, în care a venitu se-si atle o petrecere inocente.

Asemenea primescu cea mai caldușoasă multumită tinerii concertanti în coru, cari prin piesele executate cu multa precisiune și simțimentu, produsera celea mai placute impresiuni în totu publiculu, care i-a ascultat cu mare atentiune și placere.

M. Ludosiu în 26 Ianuarîu 1888.

Nicolau Solomonu
presedinte.

Vasilie Moga
cassariu.

Conferințiile pastorale.

de Dr. Ioanu Popu.

În ce privesce form'ă de elaborare a temei se recere, că se se prelucre în forma de „disertatiune științifică“, și nice la unu casu în forma de predică, exhortatiune seau meditatiune, precum forte adeseori se întempla. Pentru-că unu tractatu se se pōta cu dreptu cuventu numi „științificu“ se poftesce neaparatu, că se fia în tote partile s'ale pre catu se pote de chiaru, limpede și la întielesu, că principale, pre cari se basēza și din cari se deduce se fia certe și adevăratatea aceloră mai pre susu de tota indoel'ă, și în urma că se fia sistematicu adeca, că partile lui astfelu se fia dispuse și întocmite. încatu tote la olalta se formeze unu întregu organicu bine ordinaru.

Este asia-dara de lipsa, că disertantele se nu pierda din vedere aceste trei condițiuni la elaborarea temei defipte, caci la din contra lucrarea chiar' bună fiindu din alte puncte de vedere va fi defectuoșă și cu lacune; e de lipsa că tote ideile se le grupēze sistematice în jurulu ideii principale, se încungiure expresiunile neadequate, se nu folosēșca termeni, ce potu dă ansa la interpretari sinistre; se folosēșca isvora demne de credință, se nu aduca în ainte lucruri, ce nu suntu în de ajunsu probate, în scurtu disertatiunea are se se elaborēze seau scrie „nitide, solide et præcise“ (Inst. Fyst.). Mai este inca și acea de bagatu în sēma, că modesti'ă clericală, spiritulu preotiescu preste totu nu iērtă, că disertantele se folosēșca conferințiile pastorale numai de o ocasiune nimerită pentru de a aretă confratiloru sci, ce și catu de vaste cunoscintie posedē, de a se mandri cu sciinț'ă și profund'ă invetiatura, ce si-a însusit-o,

seau de a-si glorifică cum se dice, marf'ă facandu-o de vendiare.

Sfersindu-se cu cetirea disertatiunei, „conferinț'ă are se-si face reflexiunile s'ale, se-o censurēze și aduca judecătura asupra ei“, precum se dice și dispune în Regulamentulu nostru, și nu fără temei; caci luandu-se la discusiune disertatiunea tînută se potu scōte la iveala tōte partile ei bune și instructive, din cari se potu apoi cu înlesnire trage conclusiuni pentru prax'ă pastorală, se potu esplică și lamuri partile mai pucinu chiare, er' erorile, ce se-ar' fi strecuratu dōră, se potu îndreptă și corege. Disquisiti'ă seau discusiunea acēșt'ă se va face cu receruta modestia, în modu pacinicu și cu respectare reciproca a vederiloru individuale. Tristu și totodata daunatosu lucru ar' fi, deca discusiunea obiectivă ar' degeneră în o disputa formală, în care fia-care ar' combate cu patima și infocare parerile contrarie, și fără se cumpanēșca motivele numai și numai că se iēse cu vederile s'ale invingatoriu, — caci o atare discusiune este diametralu opusă spiritului, ce trebuie se patrunda și animēze tote lucrările conferinț'ă și este de natur'ă, catu pote usioru produce neîntielegeri și aversiuni, și dă ansa la discordia formală între Preoti, și acēșt'ă pre cont'ă și în detrimentulu pastoririi sufletesci.

Discusiunea asupra temei elaborate va fi în adevēru obiectivă, temeinică și instructivă atunci, candu Preotii voru luă parte la dens'ă în deplina cunoscintia de cauză, cea ce ēra-si numai asia este cu potință, deca în conferinț'ă premergatoră se desēmma și statorēșce tem'ă de disertatiune pentru conferinț'ă urmatoră. În atare casu fiindu materi'ă deja cunoscută are fia-care preotu tempu de ajunsu, că însusi se judece asupra temei, se o studieze și asia dicandu se se pregatēșca, firesce nu cu intențiunea, că cu atatu mai usioru se pota luă sub critica pre disertante, ei senguru și numai pentru de a se perfectonă în sciințiile sacre și a conlucră la realizarea scopulu conferinț'ăloru pastorale.

Adevēratu! dar' seminariale nostre nu suntu în stare se provada gratuitu pre clerici candu absolvēza cu cei mai buni autori din fiesce-care disciplina teologică, și apoi, preotimea rurală are se se lupte cu multe neajunse și în unele casuri numai cu anevoie pote se agonisēșca cele de lipsa spre acoperirea trebuinț'ăloru casnice, și asia este aproape cu nepotință, se dice, că preotii se-si pota face ceva bibliotecă teologică de Domne ajută, er' în lips'ă acesteia de o perfectonare în cultur'ă științifică nu pōte fi vorba. O caintă dîlnică acēșt'ă, cu care ne întimpina frati preoti. Nu voim se cautam, deca și intru catu este dens'ă îndreptatită și fundată, cutezam înse a afirmă, că unu preotu, care se razimă senguru numai pre luminarea spiritulu santu și e îndestulitu deca

are unu Liturgiconu seau unu Molitevnicu si nu se nisuesce, prelunga tote greutatile, cá se-si aquire baremu cate unu opu aprobatu din fiesce-care ramu alu theologiei (conc. prov. I Tit VII cap. I), — unu atare, dupa parerea noastra, considera deregatori'a de preotu dreptu de o maestria nsiora, comoda, de unu simplu isvoru de cascigu, unui atare nui zace la anima marirea lui Domnedieu, mantuirea sufleteloru si binele besericeii.

Conferintiele pastorale au asiadara de a indemná si moralmente a silí pre fiesce-care preotu, cá se-si procure midlocele literarie necesarie; totu densele au se inlesnesca preotimei tractuale inaintarea si perfectionarea in cultur'a scientifica portandu de grigias, cá se se infintieze si inbogatiésca asia numitele bibliotece seau districtuale, tractuale.

c) In si prin conferintiele preotiesci se cultiva prelunga elementulu asceticu si celu scientificu inca si unu alu treile elementu, elementulu curatu practicú si pastoralu. „Conferinti'a“, se dice in Regulamentulu nostru pc. 8, „intre terminii preserisi pentru astfelu de conferintie se va poté consultá numai despre obiecte besericesci“, va se dica se voru desbate cestiumi, cari cadu in sfer'a de activitate a pastoriului sufletescu.

(Va urmá).

Varietáti.

Seminariulu Archiepiscopiei Latine de Bucuresci.

Organisarea sistematica a Besericeii catolice din Romani'a datéza aprobe numai din dilele nóstre. Pana la anulu 1879 ingrigirea acestei beserice o aveá episcopulu Nicopolei din Bulgari'a, sub titulu de administratoru apostolicu alu Valachiei, cu resiedinti'a in Bucuresci numai dela inceputulu vécului presinte. Clerulu necesariu pentru sacrulu ministeriu era recrutatu singuru dintre straini, si in deosebitu din Parentii Congregatiunei Pasionistiloru. Necunoscendu limb'a si datinile locale, clerulu acest'a prelunga tota bunavointi'a sa cea mare nu potea desvoltá o activitate mai intinsa: de aci lips'a de-a formá clerulu in tiéra devení totu mai simtita. Din cauza acést'a Monseñorele Ignatiu Paoli de pia memoria, indata ce puse fundamentulu monumentalei Besericeii catedrale, se ingrigi si de deshiderea unui seminaru domesticu.

Ca in tote lucrurile, inceputulu fú si aci forte modestu. Primi in resiedinti'a sa vreo trei — patru copii, le dete unu ingrigitoriu si unu invetiatoriu si seminariulu fú infintiatu. Desvoltarea urmá de sine dandu rezultate totu mai imbucuratore. In curéndu elevii fura despartiti in doue seminare: unulu cu cate-va clase gimnasiale pentru cei mai mici, si altulu popularu din absolventii celui din antáiu, pentru cei mai mari. Localele si directiunile seminarielor pana la o alta rënduieála mai buna, suntu cu totul despartite. Directiunea si invetiamentulu seminariului teologicu e alcatuitu in modulu urnatoriu:

Directoru-Préside Reverendissimulu Parente Vasilie Laureri, Vicariu generale si Decanu alu Capitulului archiepiscopescu.

Rectoru Parintele Demetriu Radu, preotu gr-cat. secretariu archiepiscopescu. Doctor in Filosofia si in s. Teologia.

Vice-Rectoru P. Pavelu Wloezka; *Prefecti* Parentii Albertu Ludovicu si Carolu Auner.

Spirituálu P. Constantinu Bibiela parochu rom-cat.

Planulu studieloru e formatu pre basa celui ce se observa in Institutele din Roma. Tinerii, dupa acestu planu, inainte de a intra in Teologia facu unu cursu de trei ani de filosofia.

1. In cursulu filosoficu pre anulu scol. 1887/8 se propunu: Logica, Metafisica si Etica naturala, auctoru *Liberatore*: Institutiones philosophicae — in limba latina: Profesoru P. P. Wloezka; Matematica dupa Moçnic in limb'a romana, — profesorulu idem. Literatura Latina, in limb'a romana, prof. P. Albertu. Limb'a si lit. greca, in limb'a romana, prof. P. C. Auner. Limb'a si literatura Romana, prof. Dr. D. Radu.

2. In cursulu teologicu:

S. Scriptura, prof. Reverendisimulu P. Vicariu generale. Teologia Dogmatica, auctoru *Hurter*, Compendium Theologiae Dogmaticae, prof. P. Dr. D. Radu. Teologia Morala, auctoru *Gury*, Compendium Th. Moralis, prof. P. C. Bibiela.

Liturgia, auctoru *Maringola* Institutiones Liturgicae, prof. P. Albertu; — tote aceste se propunu in limb'a latina. Istori'a Besericesca, manualu Dr. A. Grama. Istori'a Universalá, prof. Dr. Dem. Radu, suplentu P. C. Auner. Limb'a ebraica, prof. Josef Landau. Esplicari academice din S. Toma prin P. Vicariu gen. Prelunga aceste odata in septamana are locu o disputa din dogmatica, resolvirea unui casu morálu si cantulu gregorianu. Conciunile se tienu in limb'a romana de seminaristi pre rëndu in tota Miercurea dupa amédi in locu de lectiunea spirituala.

„Cu ocaziunea Jubileului Sumului Pontifice Leonu XIII s'a celebratu cu tota solemnitatea possible de catra intregulu cleru gremiale din Gherla s. Liturgia; totu atunci si totu din acestu motivu a ténutu si societatea „Alexi Sincal“ a teologiloru seminariali sub conducerea clariss. profesorulu Dr. Joanu Popu, — o siedintia festiva, la carea a luat parte intréga inteliginti'a romana din locu si cateva familii din jurulu Gherlei precum si cei mai distinsi dintre capeteniele orasiului. Programulu s'a esecutatú spre indestulirea publiculu.“

„M. O. Domnu Titu Budu protopopu de Mar'a a fostu denumitu prin Ordinariatulu Gherlei de administratorulu oficiulu vicariale a Marmatiei. Poftinu zelosulu pastoriu deplina taria trupósca si sufletésca in portarea oficiulu concreditu.“

In 8. Febr. a. e. in urmarea jubileului sacerdotalu alu Pontificalu Leonu XIII s'a ténutu in Vien'a unu banchetu serbatorescu in onorea acelu pontifice cá parinte si aperatoriu alu crestinatatei, la care au luat parte Galimberti nuntiulu apostolicu din Vien'a, Gangelbauer cardinalulu - archiepiscopulu principii Alois si Alfredu Lichtenstein, multi deputati, profesori si alti barbati crestini fora esepiune de rangu si conditiune precum maiestri si lucratori cá representanti ai crestiniloru din Vien'a si din alte cetati, cari vediendu-se apesati cu totul de jugulu capitalismulu si liberalismulu jidovescu, si-au esprimatú cu asta ocaziune dorinti'a de a se aliá intr'o partida mare si a lucrá in comunu pentru reforme sociale pre basa crestina.

Partea scolastica.

Se ne cultivamu pre noi însine, cá se potemu cultivá si pre altii.

Traimu in o lume, ce face progrese admirabile pre tóte terenele. De aci apoi unulu fiacarui'a i-se impune detorinti'a de a-se perfectioná in continú, de a tiené contu de progresulu lunei civilisate. Si in lini'a prima acésta detorintia cade in sarcin'a invetiatoriloru.

Astu-feliu stându lucrulu, credu, cà voiu face unu servitiu bunu fratiloru invetiatori, deca le voiu face cunoscute acelea midiloce, cu ajutoriulu caror'a potu se se cultive pre sine astu-feliu, încátu se póta ocupá cu demnitate loculu, ce li-se cuvine in societatea cea mare a omenimei.

E unu lucru prea bine cunoscutu, cumcà la noi la români in specia, carier'a de invetiatoriu de regula o imbratosiéza tinerii cei mai sèraci, cari n'au midiloce, cá se póta terminá gimnasiulu. Si asia dicându numai siliti de impregiurari si cá se-si póta castigá in unu tēmpu mai scurtu pánea cea de tóte dilele, se inscriu la preparandia tineri, cari abia au terminatu 3, 4 si mai raru 5 clase gimnasiale.

Institutele preparandiale conformu destinatiunei loru pregatescu specialu pentru carier'a de invetiatoriu. Periodulu de 3 ani destinat spre ajungerea acestui scopu inse e prea scurtu, si asia elevii preparandiali in tēmpulu acest'a abia si-potu castigá principiele fundamentali, inviatiunile, planulu, dupa care au se lucre pasindu in vieti'a publica cá invetiatori.

Asiadara cunoscintiele, ce si-le-au castigatu in scólele medie si institutul preparandialu forméza numai punctulu de plecare, bas'a cultivarei ulterióre. E unu lucru prea naturalu, cumcà unu tineru de 17—18 ani terminându cursulu preparandialu de 3 ani, deca nu se vá cultivá mai de parte. adeca deca nu-si vá inmultí prin diliginti'a s'a propria cunoscintiele castigate in Institutulu preparandialu, atunci pre incetulu vá uitá totu, ce a invetiatu in preparandia si nici odata nu vá poté ocupá cu demnitate loculu, ce i-se cuvine in societate.

„Viéti'a nóstra intréga este o scóla — dice Kellner — in care in continú avemu ce invetiá; si

deca acéstea se referescu la toti omenii, cu atátu mai vèrtosu trebuie se se referésca la invetiatori, cari suntu chiamati se lumineza, se crésca si se instrueza pre altii“.

Asia este, invetiatorii suntu dètori se dé societatii nesce membrii bine crescuti, onesti. Prin conportarea si esemplulu loru au se conduca surceii societatii celei mari pre calea adevèrului. Principiele loru trebuie se ocupe unu terenu totu mai mare. Cu alte cuvinte invetiatoriulu trebuie se fia oglind'a societatii, in care fia-care membru se-si afle pre adevèratulu seu conducatoriu. Dela cualificatiunea invetiatoriului depinde asiadara in mare parte progresulu materialu si spiritalu alu omenimei.

Stéu'a educatiunei poporului nostru a aparutu dejá, pentru ace'a, cá nu cumvá lumin'a ei binefacatoria se fia paralisata prin unu noru intunecosu, e de lipsa, cá se veghiamu in continú, si se lucramu cu diliginti'a albinei in spiritulu chiamarei nóstre celei atátu de momentóse; adeca se ne cultivamu in continú, pentru-cà numai asia vomu fi in stare se luminamu si pre altii.

Er' midilocele, de cari are se se folosésca invetiatoriulu spre ajungerea acestui scopu, sunt:

1. *Studiulu continú*, care trebuie se fia ocupatiunea cea mai principala a fiacarui invetiatoriu, pentru-cà numai astu-feliu vá poté inaintá cu tēmpulu. — De ace'a invetiatoriulu se folosésca tóta ocasiunea ce lu-póte numai conduce mai aprópe de scopu. Se cetésca si studiéze opuri si díuare pedagogice si scientifice.

La acestea fórte nimeritu mi-voru reflectá fratii invetiatori: „Ti-damu totu dreptulu; dar' inainte de tóte trebuie se scii, cumcà cei mai multi dintre noi, n'avemu cu ce traí, càci suntemu rèu salarisati; má ce e mai dorerosu si pucínulu salariu, ce avemu, inca trebuie se ni-lu scótemu cu ajutoriulu organeloru administrative si asia pre lānga tóta bunavointi'a nu suntemu in stare se ne mai procuramu càrti seau díuare pedagogice si scientifice“.

Recunosc, de-si cu dorere, cum-cà scus'a acést'a e adevèrata. — Má sciu si ace'a, cá in impregiurarile actuale cei mai multi invetiatori, cá se se póta sustiené pre sine si pre ai sei, trebuie se si sape in parte la altii, càci altu-cumu n'are ce māncá si ce imbracá iérn'a.

Asia este fratiloru invetiatori; dar' si pana cându sórtea acést'a vitrega se vá schimbá in spre mai bine,

adeca pana cându se voru sistemisá pretotindenea salariile invetiatoresei conformu ordinatiuniloru mai inalte, pâna atunci se ne ajutoramu unii pre altii cumu vomu poté.

In diferite locuri avemu bibliotece tractuale, parochiale si poporale, unde voru aflá invetiatorii, ce se cerésca. In diferite pârti a-le tierei avemu si reuniuni invetiatoresei, cari tóte dispunu si de câte-o biblioteca. — Er' preunde nu se afla nici bibliotece, nici reuniuni, invetiatorii se staruésca la locurile competente, cá se se infiintieze seau un'a seau alt'a, cu atátu mai vêrtosu, fiendu-cá fia-care scóla trebuie se-si aiba bibliotec'a s'a. — Contribuiti, conlucrati cu totii in unire, si atunci scopulu se póte ajunge, fiendu-cá: „*Unde-su doi poterea cresce*“. — Déca nu poteti ajunge altu-cumu la scopu, atunci asociati-ve câte 4—6 inși, seau mai multi si impreuna conferindu ve procurati cărți si diuare pedagogice s. a. Alegeti unu locu, ce cade mai in centru seau unde este posta; aci se vina diuarele si eventualu se se asiedie bibliotec'a. De aci apoi in díle anumite se potu distribuí in o anumita ordine. — In fia-care comuna se afla câte unu gornicu (straja, servitoriu comunalu) si câte unu crfnicu (fêtu, servitoriu besericescu), cari in continua au se mérga din o comuna in cealalta cu scrisori oficióse. Cu acesti'a s'aru poté folosí, ajutá si fratii invetiatori.

Prin insocirile acestea s'ar' ajunge inca si unu altu scopu: aru fi mai legati unii de altii, aru convení mai desu, acumu la unulu acumu la altulu dintre colegi, unde prin asociatiunea ideiloru, prin conversatiuni colegiale s'aru lamurí multe lucruri de interesu socialu.

Deca ve veti nésuf in totu modulu a ve inmultí cunoscintiele, si astu-feliu ve veti afirmá cá invetiatori in sensulu adeveratu alu cuventului, atunci am firma sperantia, cá in acel'a-si reportu se voru regulá si ridicá si salariile invetiatoresei. Eluptarea independintiei si auctoritatii individuale a unui invetiatoriu, cá si inaintarea invetiamentului in mare parte depindu dela modulu cumu-si intielege invetiatoriulu chiamarea si cumu se nisuesce se-si implínésca tóte detorintiele s'ale.

Se avemu numai vointia firma, si cu unu pasiu suntemu mai aprópe de scopu. Numai asia si-voru aduce adeveratele loru fructe cunoscintiele castigat in Institutulu preparandialu. — Deca nu vomu marí acestu capitalu, atunci si preste câteva decenii inca vomu fi totu acolo, unde suntemu astadi, deca nu mai indereptu, căci e lucru cunoscutu, cumcă celu ce nu progreséza, acel'a regreséza.

2. Alu doilea midlocu puternicu, cu ajutoriulu carui'a fia-care invetiatoriu se póte cultivá pre sine insu-si suntu: *conferintiele invetiatoresei*.

Scopulu acestoru conferintie e prea bine cunoscutu; er' folosulu loru e atátu de binefacatoriu, incátu ar' fi de doritu, cá in fia-care tractu (districtu) protopopescu se se tiena celu pucinu dóue conferintie de acestea; deca nu in altu têmpu, celu pucinu deodata cu indatinatele sinode

protopopesi; cumu se si practiséza in unele districte din dieces'a Gherlei.

In acestea adunari pre lângá cestiumi puru scolastice, se mai potu discutá si alte obiecte de interesu comunu. Comentarea si esplicarea unoru legi si ordinatiuni referitórie la instructiune; misicările mai insemnate facute in industria, economia s. a. suntu totu atâte obiecte, cari potu intrá in program'a conferintieloru invetiatoresei.

Conferintiele acestea asiadara n'au se se restringa numai la metodu, la modulu cumu trebuie se educamu si instruamu; ci e loculu, cá se se determine, cumcă ce trebuie se invetiamu noi si pre cari obiecte de invetiamentu se punemu mai mare pondu. — Scopulu acestoru conferintie nici decumu nu este numai acel'a de a-ne revedé si salutá reciprocu. Nu, ci ne adunamu cu acelu scopu practic, cá cunoscintiele, ce le avemu, prin asociatiunea si schimbarea ideiloru se ni-le amplificamu si inmultimu.

Fia-care invetiatoriu asiadara are detorinti'a sânta de a cercetá tóte conferintiele acelea, unde numai póte se invetie ceva folositoriu.

Invetiatoriulu consciu de chiamarea s'a trebuie se invetie astadi, se invetie mâne, se invetie in tóta viét'i'a s'a!

3. Cá unu invetiatoriu se-si póta inmultí mai cu succesu cunoscintiele s'ale e de lipsa: *se se faca membru activu*, apostolulu aceloru asociari seau reuniuni, cari au de scopu cultur'a, luminarea poporului nostru.

Deca meditámu seriosu asupr'a chiamarei unui invetiatoriu, trebuie se marturisimu cu tóta tari'a cuventului, cumcă abiá mai esista o cariera atátu de momentósa si folositória, cumu este a invetiatoriloru in genere. Seau care individu din marea societate a genului omenescu mai are unu terenu atátu de estinsu si frumosu, in care se póta conlucrá si contribuí asia de multu la fericirea, bunastarea si cultivarea omenimei, cá si invetiatoriulu? — Trebuie se recunóscemu, cumcă nime, nici unulu.

Asiadara restéza se-o aretamu acést'a si in faptu. — Infintieze fia-care in comun'a s'a reuniuni de pompieri; bibliotece poporale; reuniuni de cântari; tieneti prelegeri poporale; abateti poporul dela credinti'a desiarta, superstitiuni; indemnati-i se se alieza mai multi inși si se-si procure masinele agricole mai necesarie s. a.

4. In urma e de lipsa, cá invetiatoriulu *se traiésca bine cu familiile* din comuna.

Acést'a o pretinde nu numai pedagogi'a, ci si interesulu particularu alu fia-carui invetiatoriu. Deca invetiatoriulu iea asupr'a-si rolulu de midlocitoriu intre familia si scóla, atunci nu numai progresulu, ci si auctoritatea lui individuala inca se vá potenciá. Pentru ace'a detorinti'a invetiatoriloru este se puna scól'a in o legatura intima cu famili'a. Si acést'a o voru poté, deca se voru infaciosiá si in familia asia, dupa cumu pretindu regulele buneii cuvenintie; deca in conversatiune se voru acomodá cercului, in care se afla; si inainte de tóte deca invetiatoriulu va stá totudeun'a la culmea misiunei s'ale.

Midilocele espuse aci pre scurtu si-le póte castigá fia-care invetiatoriu numai voia se aiba. — Numai asia si-vá poté ocupá cu demnitate fia-care invetiatoriu loculu, ce i-se cuvine in marea societate; numai asia si-vá poté implení chiamarea s'a de educatoriul-institutoru si luminatoriu: deca mai antaiu se vá cultivá pre sine si deca vá implení in faptu ce'a ce societatea e indreptatita se pretinda dela dinsulu.

Deci fia-care invetiatoriu se se nesuésca a se cultivá pre sine insusi, cáci numai asia vá poté luminá si cultivá si pre altii!

J. F. Negrutiu.

O catechesa practica*).

Tractarea intrebarei din catechismu: Pentru-ce suntemu noi ómenii pre paméntu? „Noi ómenii suntemu pre paméntu, cá se cunóscemu pre Domnedieu, se-lu iubimu, se-i sierbimu si prin acést'a se cástigamu fericirea cerésca“.

Leotiunea prima.

Punctulu de mánecare: Pruncii numescu obiecte aflátorie in scóla si afara de scóla; apoi cu ajutoriulu intrebarei: ce scopu au obiectele acestea? i- conduce catechetulu la aflarea scopului acelor'a. Pentru-ce este lucrulu acest'a (tabl'a, mész'a, cuptoriulu etc.) in scóla? Pentru-ce este lucrulu acest'a (arborele, calulu etc.) pre paméntu?

Punctulu de trecere la intrebarea din catechismu: pentru-ce suntemu noi ómenii pre paméntu? — Catechetulu provóca pre unu pruncu dintre cei mai buní care póte dá respunsulu de mai susu, cá se-lu dé chiaru si precisu; apoi desface respunsulu acest'a in partile sale, asia: 1. Noi ómenii suntemu pre paméntu, cá se cunóscemu pre Domnedieu. 2. Noi ómenii suntemu pre paméntu, cá se iubimu pre Domnedieu. 3. Noi ómenii suntemu pre paméntu, cá se sierbimu lui Domnedieu. 4. Noi ómenii suntemu pre paméntu, cá se cunóscemu pre Domnedieu, se-lu iubimu, se-i sierbimu si prin acést'a se castigamu fericirea cerésca.

1. Noi ómenii suntemu pre paméntu, cá se cunóscemu pre Domnedieu.

Catechetulu: Noi ómenii suntemu pre paméntu, cá se cunóscemu pre Domnedieu; si tu Joane, si tu Nicolae si tu Antonie si voi toti. Joane! pentru-ce suntemu noi ómenii pre paméntu? Prunculu: — C. Nicolae! pentru-ce suntemu noi ómenii pre paméntu? (acést'a intrebare o pune catechetulu la mai multi prunci, pâna cându voru dá respunsulu chiaru si precisu, apoi i- face se-lu mai repetiésca inca una data in choru). Pr. — C. Voi nu pricepeti inca deplinu ce'a ce ati dísu; dar' ascultati numai cum ati ascultatu mai inainte, cându am vorbitu despre lucrurile din scóla si afara de scóla si ve-ti pricepe, pentru-cá eu voiu se ve spunu, cá se pricepeti deplinu. Ce lucruri din scóla mi-ati numitu atunci? Pr. — C. Ce mai scii inca

despre tabla? Pr. — C. Mai scii inca ceva despre cuptoriu R? Pr. — C. Asia-i voi sciti multe despre tabla, despre cuptoriu etc. Eu mai cunoscú inca si alte lucruri. Dar' voi mai cunósceti si alte lucruri? Pr. — C. Ce lucruri cunoscú din cas'a vóstra tu R? Pr. — C. Dar' tu N? si tu M? Tu! Tu! Pr. — C. Asia-i. Acum spune-mi tu M. ce scii despre vac'a vóstra? Pr. — C. Aveti voi si cáii? Pr. — C. Joane vediut'ai tu vre-odata calu? Pr. — C. Cunoscú tu calulu? Pr. — C. Cum este elu? Pr. — C. Ce mai scii tu despre calu? Pr. — C. Gregorie! numesce-mi si tu mie lucruri de acelea, ce le cunoscú din cas'a vóstra? Pr. — C. Asia. Aveti voi si porumbi? Ce scii tu despre porumbi? Pr. — C. Ce mai scii despre porumbii vóstrii? Pr. — C. Mai scii inca ceva despre ei? Pr. — C. Vedú, cá tu cunoscú bine porumbii vóstrii. Mai cunoscú si alte paseri? Pr. — C. Ce paseri mai cunoscú inca? Pr. ríndunéu'a si vrabi'a. C. Ce scii tu despre ríndunea? Pr. — C. Ce mai scii inca? Pr. — C. Si vrabi'a o cunoscú tu? Joane, cunoscú si tu vrabi'a? Pr. — C. Ce mai scii inca despre vrabia? Pr. — C. Mai scii inca cev'a despre ea? Pr. — C. Dar' inca? Tu? Tu? Pruncii (tacu). C. Vediut'ati vre-odata lebeda? (Cat. numesce aci o pasere necunoscuta prunciloru). Pruncii (tacu seau dícu nu). C. O! Voi nu cunósceti lebed'a de locu si pentru ace'a nu-mi poteti spune inca nimicu despre ea. Vedeti si ace'a este o pasere. Ea este cu multu mai mare, decâtu o gásca; intregu corpulu ei este acoperitu cu péne albe, cá neau'a; are grumadi fórté lungi, unu ciocu negru si latausiu. Scii voi acum'a ceva despre lebeda? Pr. — C. Octavie, ce scii tu acum despre lebeda? Pr. — C. Dar' inca? Pr. — C. Bine. Acum vedú, cá scii cev'a despre lebeda. Dar' óre, cându ar' veni acum o lebeda inaintea t'a, cunósce-o-ai indata? Pr. — C. Pentru-ce o a-i cunósce acum N.? Pr. — C. Asia e. Omulu cunósce unu lucru, cându seie ceva despre elu. Cându cunósce omulu unu lucru? Tu! Pr. — C. Asia e. Cându scii cev'a despre unu lucru, atunci lu- cunoscú. Cunoscú tu G. pre toti pruncii din scóla? Pr. — C. Pentru-ce? Pr.: Sciu unde siedu, cum i- chiama etc. C. Cum lu- chiama pre prunculu acest'a? Pr. — C. Cunoscú tu si ómeni din satu? Pr. — C. Pre cine cunoscú tu din satu? Pr. — C. Pentru-ce cunoscú tu pre ómenii din satu? Pr. — C. Asiadara tu cunoscú pre ómenii din satu, fiendu-cá scii cev'a despre ei. Cunoscú tu ómeni si din unu altu satu? Pr. — C. Pre cine? Pr. — C. Ce scii tu despre ei? Si inca ce? etc. Pr. — C. Cine ti-a spusu acést'a? Pr. — C. Spusu-ti-a mamat'a cev'a si despre bunulu Domnedieu? Pr. — C. Ce ti-a spusu mama-ta despre bunulu Domnedieu? Pr. — C. Asia-e. — Prin urmare tu scii cev'a despre bunulu Domnedieu. Cunoscú tu dara pre bunulu Domnedieu? Pr. — C. Pentru-ce cunoscú tu pre bunulu Domnedieu? Pr. — C. Ce scii tu despre bunulu Domnedieu? Tu! Tu! Pr. — C. Bine! Asiadara cunósceti cu totii pre bunulu Domne-

*) Dupa Ohler.

diu. Joane cene te-a invetiatiu a cunósce pre bunulu Domnedieu? Cine ti-a spusu ceva despre Elu? Si tfe! — Si tfe? *Pr.* — *C.* Asia! cu câtu ve va spune tatalu vostru si mam'a vóstra etc. mai multe despre bunulu Domeedieu, cu atât'a lu- veti cunósce mai bine. Voiti voi se cunósceți totu mai bine pre bunulu Domnedieu? *Pr.* — *C.* Frumosu! Toti ómenii trebuie se se silésca a cunósce câtu mai bine pre bunulu Domnedieu. Pentru ace'a si eu ve voiu spune inca multe lucruri frumóse despre bunulu Domnedieu: inse numai asia, déca ve-ti fi atenti, cá si pâna acum. Vreti voi acést'a? *Pr.* — *C.* Spuneti-mi inse acum, pentru-ce voiti se fiti atenti, cându ve enarezu lucruri frumóse despre Domnedieu? *Pr.* — *C.* Frumosu! Acést'a trebuie se o voiésca toti ómenii. Toti ómenii trebuie se scie unde este Domnedieu, cum este Domnedieu etc. Ce trebuie dar' se voiésca toti ómenii? *Pr.* — *C.* Toti ómenii trebuie se voiésca a scí câtu mai multe despre bunulu Domnedieu, cá se-lu cunósca totu mai bine; fiendu-cá toti ómenii trebuie se cunósca pre bunulu Domnedieu; pentru ace'a suntu ei]pre paméntu. Pentru-ce suntu ómenii pre paméntu? *Pr.* — *C.* Noi inca suntemu ómeni. Pentru-ce suntemu dara si noi pre paméntu? *Pr.* — *C.* Acum mi- poti spune si tu S.: pentru-ce suntemu noi pre paméntu? Tu? si Tu? *Pr.* — *C.* Ce vréu inse eu se ve facu, cá se cunósceți totu maibine pre Domnedieu? *Pr.* — *C.* Asia e! eu vréu se ve spunu multe despre bunulu Domnedieu, cá se sciti totu mai multu despre elu si se-lu cunósceți totu mai bine. Acum mai spune-mi inca odota N.: Cine cunósce pre bunulu Domnedieu? *Pr.* — *C.* Inse spre a scí multe despre bunulu Domnedieu seau spre alu cunósce bine, spre scopulu acest'a este fia-care pre paméntu. Pentru-ce suntemu noi pre paméntu O.? *Pr.* — *C.* Pentru-ce suntemu pre paméntu F.? Tu? Tu? *Pr.* — *C.* Cine nu mi-a spusu inca acést'a, se mi-o spuna. asiadara pentru-ce suntemu noi ómenii pre paméntu Nicolae? Tu? Tu? *Pr.* — *C.* Acum spuneti-m icu totii impreuna! *Pr.* — *C.* Inca odota! *Pr.* —

C. In ór'a venitória voiu vedé cine a tienutu in minte tóte acestea.

(Vá urmá).

N.

Platone.

Dicimus, quod didicimus.

(Urmare).

Pentru statu, acel'a este binele supremu, ce garantéza caracterulu unificatu si legatur'a organica a partiloru constitutive ale lui; din contra acel'a e necazulu celu mai mare, ce slabescé legatur'a acést'a si dissolve unitatea; prin urmare nu esiste o legatura mai solida, decâtu comuniunea vioitiunei si voiei celei rele, a bucuriei si durerei, acést'a este in stare a impreuná laolalta cetatienii, pentru-cá unde acel'a-si lucru seau evenimentu causéza bucuria fiacarui'a si acel'a-si durere, acolo nu se pote periclitá unitatea statului,

ace'a unitate, ce se baséza pre solidaritatea perfecta a intereseloru; ér' acest'a nu póte obveni acolo, unde nu esprima impreuna si deodata cu totii atari cuvente, precum suntu „*alu meu*“ si „*mai alu meu*“. (Rep. V. c. 10—12).

Dreptu ace'a ordinea de statu cea mai buna numai acolo se póte sustiené, unde paditorii ordinei nu au case, pamenturi si alte proprietati private; unde paditorii consuma ace'a, ce au cupetatu dela concetatiunii loru in recompensa pentru serviciile prestate in interesulu acestor'a. pentru-cá dupa Platone: proprietatea privata produce neegalitate, er' acést'a produce lupta, cea-ce este in stare a scêrbí, má a nimici solidaritatea intereseloru, asemenea evenimentu resulta si din vieti'a familiara; pentru-cá multi pretiuescu mai pre susu interesulu familiei, decâtu alu statului; prin urmare in statulu perfectu este de lipsa, cá celu putnu pre membrii clasei inalte se-i impreune in un'a comuniunea tuturoru intereseloru momentóse, tocmai de ace'a este nein-cunguratu de lipsa, cá tote se-le aiba comunu nu numai proprietatea, ci si famili'a, muierile si pruncii. (Rep. V. c. 7).

Deca comunismulu acest'a s'ar' ajunge, dice Platone, atunci ar' disparé tóte cauzele de procesu; fiendu-cá nevi unulu nu are proprietate privata afara de corpulu seu, tóte celelalte suntu comune; astu-feliu voru incetá cauzele imparechiarei, fortiei si a calumniarei imprumutate; fiendu-cá toti suntu consângeni; má fia-care vá sêmtí bucuri'a si durerea celui alaltu; apoi din comuniunea semtiriloru vá resultá solidaritatea perfecta de interese; prin urmare statulu vá deveni unu organismu indivisibilu, in care nu bunastarea singurateceloru organe constitutive se vá luá in consideratiune, ci numai bunatatea totalitatii.

Din principiulu pana aci desvoltatu purcedfendu Platone pretinde, cá muierile se nu fia a singuraticiloru, ci comune adeca a tuturor'a, asemenea si pruncii; *incátu tal'a se nu-si cunósca prunculu, neci prunculu pre tata.* Din acestu respectu se pretinde, cá muierile se se impartasiésca in bunurile comune ale barbatiloru, se locuésca si manance laolalta; mai de parte se pretinde, cá guvernatorii se se ingrigésca despre regularea relatiuniloru, ce trebuie se fia intre ambele genuri, incátu eminentii se se casetorésca cu celi eminenti, er' slabanogii cu celi slabanogi; dar' numai pruncii celoru eminenti se-i protéga si cresca, precându pruncii celoru slabanogi se-i negléga cu totul; in urma pretinde, cá totu guvernatorii se se ingrigésca si se tiena in evidentia numerulu casetorieloru si din cându in cându se-lu defiga conformu numerulu populatiunei, nu cumvá se scarésca numerulu barbatiloru apti de lupta, ce ar' proveni prin perderea, ce au causatu bataliele si morburile.

Din celea insirate apare cu evidentia, cá Platone sacrifica famili'a, intocmai cá si individulu in interesulu statului. Acést'a este o aparitiune deosebita, cu atâtu mai vèrtosu, cá in invetiaturele lui Platone aflámu unele trasuri si idee, din ale crestinismului; pre lângá tote acestea pasiesce cu atari pretensiuni, ce suntu contrarie, má diametralu opuse civilizatiunei moderne.

Este de însemnat, că acei scrietori moderni, cari nu observa în republica lui Platone, cum-că acest'a se bazează pe ideea de stat grecu, ce există în Grecia, apoi pe referințele, moravurile, datinele și tradițiile poporului grecu, gresiescu foarte multu; numai puțin și acei propagatori a teoriei comunistice, cari pentru întărirea afirmațiilor lor aproape absurde se nesuescu a-și scote argumentele din republica lui Platone, precându ar' trebui se observe, cumcă între teoria lui Platone și a comunistilor moderni este o diferență esențială. Precându Platone pentru ajungerea scopului statului pretinde comuniunea mișcărilor și pruncilor pentru clasa cea înaltă, er' ordinea relațiilor acestor'a o depune în mână statului, că acest'a se o îndeplinească fără considerație la înclinările și poftele indivizilor: pre atunci comunistii aru sanctifică regimea, poftelor și pasiunilor. Comunistii adeva glorificatorii ai amorului liberu — amour libre — credu, că ei predica principie umanitare, er' spre realizarea acestor'a pretindu sancționarea brutalității, emanciparea sensualității și pasiunilor dela ori-ce piedeca ori regula socială; poftimu aceste principie umanitare ore potu-se aduce în comparație cu ale lui Platone? — judece cetitoriu acestui diuarius pretiuitu.

Statulu idealu alui Platone nu concede cea mai mică libertate poftelor și pasiunilor indivizilor, neci ace'a, că indivizulu se-și alege sociu după gustulu și inspirațiile animei lui, ci, statulu are se-și casetorească; chiar și relațiile celea mai intime încă are se-le reguleze, și acest'a o face că se-și capete atare soi de oameni, cari se-i garanteza aperiarea și guvernarea.

Nu mai puțin pondu pune Platone și pe moralitatea cetățienilor, de care asemenea statulu are se se îngrijescă; tocmai de ace'a pretinde, că fie-care prunc legiuitu îndată după nascere se se duca în unu institutu publicu, în care mamele au se-lu nutrească fără deosebire acum pre unulu acum pre altulu; acest'a o pretinde de ace'a, că nu cumva mamele se se lipescă mai multu de fetele lor și prin acest'a se subordoneza interesulu socialu intereselor particulari; nu cumva prin conturbarea comuniunii și egalității se se dorască la o viață familiară separatistică și la avere privată.

Totu superioritatea are se se îngrijescă și de ace'a, că mam'a se nu-și cunoască prunculu, pentru-că astu-feliu mai aplecata va fi, că se nutrească și grigescă pre fie-care pruncu fără deosebire. Prevede și casulu acel'a, că partea cea mai grea a îngrijirii se se concréda nutrițiilor cuprinse spre scopulu acest'a, nu cumva sănătatea mamelor și prin ele puterea vitală a generațiilor venitoare se suferă dauna; pentru-că Platone pune unu pondu deosebitu pre *puterea corporală și sănătate*. Prin procedur'a acest'a Platone anticipéza încâtva o axioma modernă pre care o putem descifra că printre sire: *mens sana in corpore sano*.

Platone în statulu său perfectu nu suferă slăbiciunile corporale, fiindu-că aceste numai împedeca realizarea scopului statoritu; tocmai de ace'a sfatuesce, că pruncii cei

debili, bolnavicioși și defectuoși se se espuna la atare locu, care se fie inaccesibilu, prin urmare se se concéda sortiei. Mai departe pretinde, că pruncii nascuti din casetorie, ce nu sunt sancționate de către statulu, se se nimicescă¹⁾.

În sistemulu politicu alui Platone se pôte observă influența statului în atare relații, ce în statele moderne se concrédu indivizulu. Asia statulu lui Platone defige și etatea a carui membri potu legă casetoria legitimă. Ce e mai multu nu numai minimulu etății, ci și maximulu lu- hotaresce (la barbati dela 30 de ani până la 55, er' la femei dela 20—40 de ani). Numai pruncii nascuti din casetorie legiuite se cresc în institutele statului, toti ceilalti se condamnă la nimicire.

Slăbirea vieții familiare și în specie chiamarea mișcărilor în cele casnice concade de regula cu nesușințele, ce întesce la derimarea părților despartitori ce există între sfera de activitate a celor două genuri, a căror deviza este *emanciparea mișcărilor*. Din celea premise se pôte conchide, că Platone a fostu celu de întâiu din vechime, care s'a luptatu pentru *emanciparea femeilor*. Spre ajungerea scopului acestuia Platone că și luptătorii moderni, se nesuesce a-și apăra postulatele cu argumente psihologice. Platone susține, că însușirile celor două genuri numai gradualmente se deosebesc un'a de alt'a, fiindu-că deosebirea între celea două genuri nu sunt deosebiri de soi, pentru-că femeia are aceleși facultăți că și barbati numai câtu în măsura mai mică. Din acest'a Platone deduce, că însușirile și facultățile facultéza pre mișcări la acelea lucruri, ce le potu îndeplini barbati. Desi sunt unele mișcări, cari întrecu pre barbati, dar' în genere barbati stau pre unu gradu mai înaltu, în ace'a ce privesce puterea și însușirile. Înclinările și însușirile înse la ambele sexuri sunt diverse; totuși atâtu între mișcări câtu și între barbati se află, cari sunt calificati pentru maiestria, arta, știința și guvernare. Asemenea se pôte afla în măsura mai mare seau mai mică însușirea politică și belicosa la ambele sexuri.

Dreptu ace'a și mișcările sunt chiamate a participa atâtu la luptă, câtu și la guvernare; fiindu-că facultăți omogene îndreptatescu la lucruri omogene; tocmai de ace'a barbati și mișcările se se împartia la deslegarea acelor'a-și condiții, numai câtu mișcărilor că celor mai debile le compete partea cea mai usioră a condițiilor.

Din celea espuse urméza, că se capete ambele sexuri aproape ace'a-și creștere; dreptu ace'a este de lipsa, că mișcările se se împartiesc din ace'a-și instruire că și barbati și se-și însușescă acelea-și cunoștințe; cu unu cuvântu acest'a este program'a despre emanciparea mișcărilor în vechime.

Aievea în presupunerea ace'a jace o ideologia fără parochia, că prin dispozițiile înșirate, anume prin comu-

¹⁾ Cu asemenea dispoziții ne întâlnim și în dispozițiile Spartanilor, în cari pruncii nelegiuiti asemenea și cei defectuoși se aruncău depre Taiget.

niunea de avere si familia a clasilor inalte s'ar' estirpa ori ce soiu de reutate omenesca, si societatea intraga ar' deveni una familia, in carea ar' ave se donnasca fratietate si o solidaritate de interese perfecta, ca si candu prin dispusetiunile acestea s'ar' poté estermína cu totulu inclinările si pasiunile individelor.

Trebue se se scie, ca Platone nu prin legi scrise seau prin ordinatiuni ori plane prin regule sfortiate a voitu se ajunga scopulu, fiendu-ca in statulu seu perfectu intieptiunea conducatoriloru pre tote aceste le face de prisosu si in tota privinti'a acestia suplinescu legile. Este inse si o alta putere, care e de mare importantia, are o influintia mai adenca si durabila, decatu ori ce lege, si care garanteza mai multu realizarea scopului statului, acést'a nu este altu-ceva decatu crescerea, si inca crescerea morala si virtuosa; prin acést'a crede Platone ca va poté delaturá din statu pedecele si greutátile celea mai mari. Din tote acéstea urméza, ca statulu idealu alu lui Platone nu este altu ceva, decatu unu institutu de cresceré.

De sine se intielege, ca in statulu acel'a unde domnesce comunismulu de familia si proprietate, acolo elu are se se ingrigesca despre crescerea generatiuniloru, precum si despre activitatea fia-carui individu. Unu atare statu si valoréza puterea de politia si dreptulu seu de censura si in sfer'a vietiei spirituale, astu-feliu, incatu opresce deadreptulu anumite genuri de poesie, ca pre unele, ce escita spiritele, asemenea si miturile memorale.

In statulu idealu alu Platone mediulu principalu de crescere este gimnastic'a si music'a — conformu tratitiunei grecesce — ace'a este pentru crescerea corporala, acést'a pentru ce'a spirituala. La musica insira si diversele genuri de poesie; tocmái de ace'a musicei i- atribue insemnatarea cea de antaiu in crescerea prunciloru. Dupa parerea lui Platone nu este lucru indiferentu, ca mamele si educatricele ce felu de povesti enaréza baietiloru; prin urmare statulu are se-si estinda inspectiunea s'a si asupr'a scrietoriloru de povesti si mituri, precum si asupra propagatoriloru a acestor'a.

Platone nu ignoréza importantia primelor impresiuni, tocmái de ace'a pretinde, ca lucrurile acelea, ce le audu pruncii inca in prim'a loru desvoltare, se fia in consonantia cu scopulu crescerei morale; pentru-ca imaginile, ce si le-au castigatu pruncii in periodulu acest'a, forte cu greu se potu estirpa.

Unu pondu deosebitu pune pre artisti, dela cari pretinde ca se se insufletiesca pentru totu ce este aieva frumosu si onestu, pentru-ca ei esercita prin compusetiunile loru o influintia forte mare asupr'a prunciloru: pre langa ace'a pretinde, ca baietii se locuesca si se se cresca in regiuni sanetose. Ritmulu musicei si poesiei eserceza o influintia asia adenca asupr'a sufletului, inclinariloru si naturelului omului, incatu schimbarea reguleloru acestor'a ar' involve in sine si schimbarea intregului organismu

socialu; dreptu ace'a se se ingrigesca, ca pruncii si in jocurile lor se observe ore-care regularitate si lege.

(Va urmá).

A. Deacu.

Pestalozzi cá parinte.

Scimu, ca Pestalozzi iu anulu 1800 a infintiatu in Burgdorf unu institutu de crescere. Acestu institutu a devenitu unu adeveratu locu de peregrinagiu pentru pedagogii si barbatii de scola nu numai din patri'a sa, ci si din tierile streine. Pre tēmpulu acest'a a scrisu Pestalozzi colegiloru, amiciloru si cunoscutiloru sei mai multe epistole de cuprinsu pedagogicu.

Unu elevu de alu Pestalozzi cu numele G. A. Gruner sub titlu: Epistole din Burgdorf despre Pestalozzi a edatu vreo 30 de epistole, si in un'a din acestea lu-caracteriséza pre Pestalozzi cá pre parinte: Una parte din elevii sei cam 8—10 copii, cari urmáu dupa ordinea statorita demaneti'a se scola voiosi cu ceva mai de tempuriu decatu socii loru ca pana ce-si facu acestia lucrurile ei se petreca la parintele lor, la Pestalozzi.

In cea mai mare tacere accepta pre prea iubitulor parinte crescatoriu si amicu.

Nu preste multu intra Pestalozzi cu luminariulu in mana. Pre faci'a lui se reflecteaza bunavointi'a si cu iubire adeveratu parintiesca si-saluta elevii. Le intinde man'a la toti, si catra fia-care adreseza cate un'a intrebare acomodata individualitatii lui. Sciricesce dupa lucrurile lor indeplinite. Vorbesce cu ei despre parintii lor si le léga de sufletu, ca se se nesuiésca a le face placere acestor'a. De multe ori atrage atentiunea toturor'a asupr'a cuvintelor adresate singuraticiloru, prin o intorsetura naturala. Cu deosebire se nesuesce a desceptá in ei sentiulu religiosu si moralu.

Pre unulu lu-lauda pentru portarea sa buna, pre altulu pentru o atare fapta, care-i areta anim'a cea buna si sentimentulu frumosu. Intr'altulu potentiéza increderea in sine, dāndu-i se intielega, ca si elu are capacitate de a face bine, si ca este datoriu a se folosi de acést'a capacitate. Pre alu treilea lu-face atentu ca se fia recunoscatoriu facia de Creatoriulu, care l'a daruitu cu minte susceptibila si-lu roga, ca se nu-si uite neci candu despre chiamarea sa — de a face bine in vietia. — Pre alu patrulea lu-infrunta cu strictetia parintiesca, pentru-ca a venitu de repetite ori plānsori in contr'a lui. In vorbirile acestea de multe ori intretiesc observatiuni distractive. Caracteristic'a acestei conversatiuni multilaterali, varie si acomodate individualitatii eleviloru este caldur'a bunavointiei parintiesci.

Sub decursulu acestei conversatiuni si cei-alalti elevi si-au gatatu lucrurile si dupa ce se trage clopotielulu toti se aduna in sala. Pestalozzi i-agraiesce pre toti asia pre cum aducu cu sene sentimentele cugetele lui seau plane ocasiunea.

I-agraiesce d. e. in modulu urmatoriu: Buna demaneti'a copii! Cugetat'ati deja la Domnedieu? Multiamit'ati Atotu-

potentelui pentru odihn'a de nópte si pentru bunatatea, cã v'ati desceptatu spre diu'a de astadi cu totii sanetosi? Seau asia: Adusu-v'ati aminte despre cea ce v'am vorbitu eri? Propusuv'ati, cã astadi veti face totu, ce v'am amintitu eri? Este vre unulu între voi, care se-o pota marturisi sinceru ast'a despre sine? O sciu si ace'a, cã voi mai bine taceti, decâtu se spuneti neadeverulu.

(Unii póte se insinua, cã ei au cugetatu la Ddiu, seau la fapte bune). Copiíi miei, de asta me bucuru forte tare, inse suntu între voi atari copii, cari nu mi-au facutu bucuri'a acést'a.

La atari întrebãri s'a aflatu copii, cari au marturisu, cã loru nu le-a venitu astadi neci unu cugetu bunu). Déca n'a respunsu neci unulu, Pestalozzi a întrebatu pre singuratice, cã ore cugetat'au la Ddiu? Si s'a intemplatu mai de multe ori, cã întrebatulu a respunsu cu nu.

Dupa vorbirile acestea a trecut la o tesa morale generale seau la unu conceptu. Asia d. e. a amintitu, cã se ne deprindemu poterile pana la ostenela si cã neci de fortiare se nu ne spariam. Cu alta ocasiune a vorbitu despre acea, cã câtu este de frumosu, câtu este de demmu de omu a-si insusi in tineretie cunoscintie si desteritãti, pre cari cã barbatu le pote valorã in interesulu omenimei si cu deosebire in interesulu poporului seracu. De alta data a vorbitu despre detorinti'a sãnta, cã indata ce ne permitu impregiurarile trebuie se ne ingrigimu despre instruirea si coregerea acelor'a, cari suntu atãtu de seraci, încãtu nu dispunu neci de tẽmpu, neci de midloce spre a-si cultivã spiritulu. Cu alta ocasiune schitiã marimea caracterului lui Isusu, vorbiã despre meritele Lui referitorie la binele omenimei si le recomandã eleviloru, cã se faca bine pentru deapropete, precum a facutu Isusu pentru omenime.

Dupa acestea Pestalozzi se rogã de elevii sei, cã preste di se cugete adeseori la celea dise de elu, si cã se se nesuiésca a-si conformã lucrarea loru dupa celea audite.

Ser'a dupa ce-si adunã éra elevii in giurulu seu i-ntrebã in modulu urmatoriu: Cugetat'ai in decursulu dilei asupr'a celor'a-ce am vorbitu adi demanetia? Intre elevi se aflã unii, cari marturiseau, cã si-au uitatu despre detorintiele sale. Pestalozzi pre atari i-laudã pentru sinceritate si-i provocã, cã se-si implinésca detorintiele sale.

S'a intemplatu adeseori, cã unulu seau altulu n'a spusu adevverulu, si nu s'a dechiaratu sinceru, ceace marele cunoscatoriu de omeni a descoperitu numai decâtu. Pre atare elevu lu-indrumã la ordine in modulu urmatoriu: Asi fi doritu, cã anim'a t'a se sãmtesca aceea, ce interpreteza buzele tale.

De alta data se folosea câte de unu obiectu ocaionalu la instructiunea morale. D. e. odata dupa o absentare de câte-va dile le-a vorbitu eleviloru in modulu urmatoriu: Copiíi miei! Mi-pare bine, cã potu fi éra între voi.

Multiamescu lui Domnedieu, cã mi-a tĩenutu sanetatea, si cã ve vedu si pre voi deplinu sanetosi. Pana candu am fostu departe de voi, in tota demanétia am cugetatu

la voi, cã ore sanetosi v'ati sculatu? cã ore cugetati la Domnedieu? la fapte bune? deca eu nu-su langa voi, cã se ve facu atentu. Preste di mai de multe ori mi-a venitu in minte, cã ore diligenti sunteti, cã ore cugetati la mine precum cugetu eu la voi? Nu voru face unii dintre voi reu despre ce apoi cu durere voiu trebui se fiu incunoscintiatu. Multiamita lui Domnedieu acést'a nu s'a intemplatu.

Casurile singuratice, ce obvinu in vietia copilaresca inca le folosea Pestalozzi de materia pentru instructiunea morale. De obiectu la acést'a a servitu serbatorile, anulu nou etc. etc.

Adese ori aducea esemple din vietia si apoi lu-ntrebã pre unulu seau pre altulu, cã între asemenea impregiurari ce ar' face, cum s'ar' cugetã.

Dominec'a invetiatorii i-raportã in scrisu despre portarea morale a eleviloru. Pestalozzi apoi pre bas'a acestoru raporte si-esprimã recunoscintia seau deaprobarea.

Intru adevveru erã placere a vedé faciele senine a parintelui si eleviloru. Cã si cum ar' fi fostu intru adevveru parinte la toti.

Erã unu spectacolu pètrundietoriu a vedé cum sér'a copiíi obositi de lucrurile de preste di se nesuiãu a alungã somnulu din ochi, pentrucã se pota audí instructiunea morale a lui Pestalozzi.

Din acestea se vede ce mare insemnatate atribuiã Pestalozzi educatiunei morale, si cã câtu de corectu a fostu metodu lui in obiectulu acest'a. **P. Ungureanu.**

Mãti'a de casa.

(Prelegere practica).

Materialulu este: *Corpulu mãtiei e lungu de 45 cm., e cilindricu si indoitosu. Capulu e rotundu; ochii mari; pupil'a are forma de linte; limb'a aspra. La petiorele din ainte are câte 5 degete; er' la celea din dreptu câte 4, provèdute cu unghii retractile (ce se potu contrae) si ascutite. Pèrulu este de colore diferita. Afora de tĩenuturile celea mai reci, pretutindenea insociesce pre omu. I-place laptele, carnea, dar' mai multu siorecii, dupa cari alesie cu una perseverantia si astutia mare. Nu este asia de fidela cã cânele si se lipesc mai multu de casa, decâtu de domnulu seu. Mãti'a prin stèrpirea sioreciloru se face unu animalu folositoriu. Din pèrulu ei se facu pèlèrii.* (Vedi pag. 16—17 Elemente de istoria naturala pentru scolele poporali de A. Uilacanu, prof. gimn.).

Inainte de propunere cu una di provocamu pre elevi, cã mergũdu acasa, fia care se se uite bine la mãtia; se-i mèsure lungimea corpului si se fia atentu la form'a corpului, a capului si a ochiloru. Se-i netediesca limb'a, se se uite, câte degete are si cum suntu unghiile intiepenite seau retractile? Ce forma are pupil'a? Pèrulu ei de ce colore este? etc.

Ar' fi cu scopu, cã elevulu facũdu observarile acestea, se le aduca in scrisu; prelunga aceste este absolutu de

lipsa, că la propunere se se aduca un'a mătia viuă (fresce blanda) si nu impluta, — de orece astufeliu propunerea va avé unu efectu mai bunu.

Invetiatoriulu incepe propunerea asia: asiediându mătia pre mes'a din scóla, provoca pre unu elevu se o mesure. Dupa acést'a invetiatoriulu spune, cumcà corpulu acestei mătie e lungu de 41 cm. si apoi intréba pre unulu dintre elevi: N. câtu de lungu ai aflatu corpulu mătiei vostre de acasa? N. „Eu corpulu mătiei nostre de acasa l'am aflatu a fi lungu de 42 cm. Inv. Dara tu Joane Maxinu? Acest'a raspunde: A nóstra e lunga de 48 cm. Inv. Asiadara unele mătie suntu mai lungi altele mai scurte. Un'a mătia midilocia e lunga de 45 cm. Inv. Deci preste totu cam câtu e de lungu corpulu unei mătie de casa? N. Corpulu unei mătie de casa e lungu de 45 cm. Inv. Repetiesce N! N! Asia se face. Inv. Corpulu mătiei nu este globosu, ci cilindricu, lunguretiu. Repetiesce. Se face. Inv. Fiendu-cà se intinde in lungu, pentru ace'a, cum e? N. . . . intendietiosu, lunguretiu. Inv. Si cu ce este acoperitu corpulu mătiei? (cu pene cá a vrabiei)? N. . . . cu pèru. Inv. De ce colóre este pèrulu? (verde)? N. este de colóre diferita: alba, negra seau pestritia. Inv. Asiadara câtu de lungu este corpulu unei mătie de casa, de ce forma e si cu ce feliu de pèru este acoperitu. Inv. Repetiesce: A! B! C! D! Se intempla. Inv. Ce forma are capulu ei? (Lunguretiu)? N. Capulu e rotundiu. Inv. Nu e chiar' asia, cá si unu globu, ci pucinu lunguretia. Pentru acea dicemu: capulu mătiei e rotundiu. Repetiesce! Inv. Cum i-este limb'a (neteda-i)? N. . . . aspra. Inv. Si pupil'a cum e, ce forma are? N. e cá una linte. Inv. E bine! Priviti aici voin desemná pupil'a cânelui (desemneza) si langa ea pre cea a mătiei (desemneza). Fiendu-cà pupil'a mătiei semena cu un'a linte, ce forma are? N. . . . forma de linte. Inv. Asiadara: cum e capulu, limb'a si pupil'a ochiloru? N. capulu etc. Inv. Repetiesce A! B! C! D! Inv. Câte unghii are la petiorele celea dinainte? Vina afara Teodoru Unguru; numera-le, Vasilie Miresteanu. Se intempla. Inv. Cânele nu-si pote contrage unghiile, pre cum ati potutu vedé de alta data. Se vedemu acum ungiile mătiei. Eta acést'a si-pote contrage unghiile, ma si-le pote misică si separatu; pentru ace'a nu i-se potu audí pasii neci pre padimentulu de scanduri, fiendu-cà atunci si-contrage unghiile si astufeliu pasiesce pre pielea talpei. Acum tu Joanu Germanu repetiesce de acolo: La petiorele dinainte are 4 unghii Inv. Spune totu acést'a: A! B! C! D! Se intempla. Inv. Paua aci amu enaratu, cum este corpulu mătiei, *amu descriu* mătia! Care dintre voi scie descrie mătia? Antâiu face descrierea unulu dintre elevii cei mai buni, altulu midilociu, in fine unulu mai debilu.

Cu acést'a este terminata partea prima a tractarei.

Propusetiunea prima din partea a dou'a trebue comunicata simplu, dupa ce elevulu n'a ajunsu la conosciintia acelei'a pre cale intuitiva, si dupa ce acést'a neci in tractare nu se pote ajunge; pentru ace'a invetiatoriulu continuâ in

modulu acest'a: Moim'a locuiesce numai in tienuturile calde; ursulu de ghiacia in celea frigurose, reci; iepurele in celea stemperate.

Din contra omulu si-a facutu locuintia stabila in tote trei; elu este respanditu pre întregu pamentulu. Unulu dintre animalele domestice l'a insocitu in totu loculu, si acest'a oste cânele. Inv. Repetiesce, ce am disu acum'a despre respandirea, latirea singuraticeloru animale, a omului si a cânelui. Se intempla. Inv. Afora de tienuturile celea mai reci, si mătia a urmaritu pre omu in tote partile. Inv. Repetiesce A! B! C! D! Punctulu urmatoriu din materia este de a se tractá pre bas'a intuitiunei midilocite, pre bas'a esperintieloru elevului. Inv. Ce mânca mătia Elvir'a Stanu? N. . . . lapte, carne. Inv. Mânca ea pome, ierba, curechiu? Inv. Asia e, nu mânca. Mai bine i-place siorecii, pre cari nu i-casciga nimenea, ci cum ajunge la ei? N. Ea i-prinde. Inv. Asia e, mătia se furisieza in linisce pana la gaura, aici se pune pre fole si alesiucesce cu mare astutia, pana cându esa siorecele. Asia dara spune-mi ce mânca mătia Emiliu Munteanu? Raspunde. Inv. Mătia nu se tavalesce in noroiu, cá porculu; ea nu suferé se fia mângita, ci se spala frumosu. Asiadara ce feliu de animalu este? N. Mătia este animalu curatu. Inv. Mătia se aiepta spre fusulu jucatoriu, sfâratoriu, dupa petéu'a ardiatoria; ei i-place a se jocá. Repetiesce! Inv. Mătia se culca frumosu in braciulu omului seau lângu elu si tórcé. Nu e asia de maniosa seau posomorita cá si cânele celu betránu. Mătia e unu animalu lingusitoriu. Repetiesce. Se face. Inv. Mătia incungiura liniscitu de es, pre porumbu, si cându acest'a bea, fora de veste sare pre elu: Asiadara cum e inca? N. Mătia e astuta. Inv. Asia e. Mătia e curata, se scie jocá, e lingusitoria si inca cum e? N. . . . si astuta. Inv. Repetiesce A! B! C! D! Se face.

Propusetiunea urmatoria inca trebue comunicata simplu, in form'a ast'a? Indesiertu se lingusiesce mătia facia de stapánu, pentru acea nu este asia de fidela si gata spre servíre cá cânele. Inv. Repetiesce! Inv. Repetiesce! Inv. Cându stapánulu seu si-schimba locuintia, mătia nu-lu urmaresce; mai bine si-schimba stapanulu, decâtu locuintia. Repetiesced e acolo: Mătia nu este asia fidela . . . Se face. Inv. Acum am invetiatu despre mătia: unde locuiesce, ce mânca, ce insusiri are! Repetiesce, ce am invetiatu acum despre mătia! Inv. Spune dara in legatura, ce amu invetiatu acum! Raspunde: ântâiu unu elevu bunu, apoi altulu de midilocu, si in fine unulu mai debilu. Inv. Ântâiu amu descriu corpulu mătiei, apoi amu insiratu respândirea, latirea, nutrementulu si insusirile ei. Spune-le tote dela inceputu: A! B! C! D! Se face.

Deca se sporescu tare siorecii si clotianii in casele nostre, facu daune nespuse. Unde nu se afla mătie, acolo se si intempla. Dupa ce mătia nimicesce animale stricatiuse, ea dara ce feliu de animalu este? (Este stricatiосу)? N. . . . e folositoriu. Inv. Asiadara fiendu-cà mătia nimicesce

sioreci si clotiani, ce feliu de animalu este? N. Fiendu-cà nimicesce sioreci etc. Inv. Pielea mătiei nu se tipa, ci o lucreza sucii si la ce o intrebuintieza? N. Că premu si că euptusiela la vestimentele de ierna! Inv. E bine. Acést'a in scurtu o dicemu asia: si pielea ei este pretiosa. Repetiesce. Fiendu-cà nimicesce sioreci etc. — A! Se face.

Inv. Cea ce amu invetiatu despre mătia stà din trei pàrti: a) Descrierea b) Respandirea, nutrementulu, insusirile ei c) Folosulu ei. Repetiesce! Se face. Spune, ce amu invetiatu despre mătia. A! (Celu mai bunu dintre elevi). Inv. Cetesce, cum stà in carticie'a t'a: F, G, H, (dintre elevii, cari cetescu mai reu). Inv. Acést'a se o invetiati de rostu pre ór'a venitoria.

Minciun'a, cauzele si tractarea ei in scóla.

II

Cá unu invetiatoriu se pota stá in calea defecteloru morali, trebue se le cunósca din radecina. In tocmai asia si cu minciun'a.

Se vedemu deci isvorele din cari se nasce si formele sub cari obvine minciun'a; si apoi se cugetamu la cauzele cari au indemnatu se mintiéscã.

Unu copilasiu inca cu camesia lunga, merge in vecini la unu pretinu alu seu si nu gasesce pe nime acasa; din intemplanre o gaina a fostu ouatu atunci elu vede, oulu lu-apuca si fugu cu elu acasa. Mama-s'a lu- intréba de ou, careia pentru cà indrasnesce si spune adeverulu. Intr'acea éta vine tatalu seu, care fie in tonu seriosu, fie cu unu zimbetu pre buze, intréba de unde are oulu. Mama-s'a grabesce, ascunde adeverulu dicéndu: eu i l'am datu.

Unu altu copilasiu, vine plângandu de pre strada, unde se jocase cu alti copii. Mama-s'a lu- intréba de ce plânge? Copilasiulu spune sinceru, cà certandu-se in jocu cu cei alalti copii, elu cu o pétra ce a avutu in mâna, a scapatu de a datu in copilulu vecinului, care plinu de sange a mersu acasa se lu- spuna tatalui seu. Mama-s'a aretandusi pre facia temerea si facandu-i-se mila de copilu, i dà lui dreptu si intre altele díce: Nu mai plânge dragulu mamei, tiucei mam'a ochii lui, faci dragule, cà nu te lasu eu. Dute colo sub patu si te ascunde, cà daca vine vecinulu vorbescu eu cu elu. Copilulu plinu de bucuria încéta cu plânsulu si merge pentru a se ascunde. Abia se pituléza bine, candu sosesce vecinulu, parintele pruncului plinu de sânge, care plinu de grija, nedandu destulu crediementu afirmatiuniloru pruncului seu, impartasiesce vecinei intemplanrea nenorocita dintre copii si intréba nu cumva prunculu ei a fostu acela, care lipsitu fiindu de buna crestere, se jocà cu petri? Mam'a copilului inse facéndu o facia seriosa si plina de compatimire díce: Nu dragulu meu vecine, nu, copilulu meu de asta-diminétia e dusu la unchiulu seu, eu lamu manatu cu nesce scule.

Oh! mama, mama, n'aru trebui se porti acelu nume onorificu de mama. Mintísi in faci'a copilului, ascunsesi

vinovati'a lui negandindu, cà acést'a fapta neprecugetata va fi isvorulu a multe rele; prin asemenea vorbe neintiepte dati ansa prunciloru se faca parentiloru si intregei societati omenesci neplaceri, prin asemenea esemple ve faceti fii nefericiti atátu pentru sine insisi, câtu si pentru altii. Prunculu nu seiu minti dar' lu- invetiasí tu si mintíva elu câtu va trai, da vá mintí, càci vediù, cà dupa ce facù reu cu ajutoriulu minciunei, lai scapatu de pedépsa.

Precum am vediutu cu minciun'a suntu impreunate si alte fara delegi; dá càci minciun'a e calea pre care omenii ar' vrea se mérga la faradelegi, sau fiindu odata acolo, ar' vrea se se mantuesca de pedeps'a loru. Si la aceste se deda copilulu sub auspiciulu, ba mai bine dicandu la indemnulu parintiloru. Nefericitu copilu, care ai asemene pariuti. Nefericiti parinti, cari saditi in inim'a copiiloru vostri sementi'a defecteloru morali. Lucrá-voru ore copiii vostri altmintre cându vedu si seiu, cà voi, chiar' voi, prin minciuna ascundeti nevinovati'a loru si ii mantuiti de pedépsa? Nu, càci pre calea aretata de voi voru apucá, in chipulu aretatu de voi voru lucrá nunumai facia de altii, ci facia chiar' de voi, cari veti plânge si ve veti amari de cresterea rea ce o are copilulu vostru. Nefericita familia! care cu vorbe si esemple rele, strica moravurile bune a copiiloru.

Dorere! de acele familie suntu forte multe, cari in modulu indegetatu sau altele analóge loru nunumai cà nu si-crestu copiii spre o vietia rationala si morala, dar' ii depravéza, strica si ce dela natura e bunu in ei pre cont'a invetiatoriului, care numai acea chiamare ar' avea se repareze ce e stricatu, se stirpésca reulu din copii fiindu combatutu atátu de firea copilului, câtu si de parinti, caroru li-e mila de dragulu loru.

Nefericiti parinti! de câtu ati dá o asemene crestere copiiloru vostri, mai bine v'ar' fi voua a ve legá o pétra mare de grumadi si a ve aruncá in iazulu morii se ajungeti tocmai sub rótele morii.

Éta deci cele mai mari isvóre, din cari se nasce minciun'a, cu care invescutu prunculu — dupa cugetulu lui — ca si cu o insusire buna, vine in man'a invetiatoriului, unde apoi eserciéza minciun'a.

Se vedemu acum in ce forme o eserciéza?

Acele forme suntu forte deosebite; éta cele mai dese:

Unu copilu absentéza in o dí dela scóla ori beserica, sau vine cu pensulu neinvetiatu. Intrebatu fiindu de caus'a absentarei se escuza cu lips'a de imbracaminte, cu ceva lucru primitu dela parinti etc. etc.; ér' neinvetiarea o escuza cu morbu, lipsa de tempu, uitare si altele, cari facu pre invetiatoriu se créda. Dar' oh! in cele mai multe casuri suntu minciuni, ér' adeverulu e culpabilitatea loru.

Sau aflatu paretii mangiti, o feréstra sparta, vre-o banca crestata etc. Invetiatoriulu intréba de faptuitoriu, dar' nu capeta nici unu respunsu. La totu casulu faptuitoriu e in scola, si multi din cameradi seiu de fapta, inse ei nu dau adeverulu pre facia, ci tacu, adeca mintiescu. Invetiatoriulu vréndu se afe pre faptuitoriu din fisonomia ori

privire schimbata, avându pote si suspitiune asupra unoru scolari, privesce la ei cu gravitate, faptuitoriu inse siede liniscitu in scaunu, nu rosiesce, nu se rusineza, nu si-cunósce gresial'a, s'au si- pléca capulu la pamentu, de nimieu nui pasa.

S'a intemplat unu óre-care furtu in scóla. Invetiatoriu si- propune in adeveru se afle pre faptuitoriu, incepe se faca o investigare si cercetare generala, vréndu se incépa dela acel'a, asupra carui are suspitiune mai mare; acelu'a inca i-a peritu ceva obiectu pre care atunci l'a aflu la cutare conscolariu. Invetiatoriu perdiendu suspitiunea, incepe cercetarea de acolo, pana candu ajungéndu in apropiarea bancei denunciatoriuului, gasesce obiectulu furatu sub banca, intre piciórele aloru diece scolari. Acum placa a scóte adevेरulu la iveala, cu vorbe blánde, deca poti! A comite fapte brutale asupra tuturoru celoru diece nu te-ai indurá, cu vorbe ér' nu esi la cale si asia faptuitoriu precum si fapt'a, remáne ascunsa.

Cutezu a dice, cá si fapt'a remáne ascunsa de órece invetiatoriu afláandu-se obiectulu pierdutu, in cele mai multe casuri nu vá continuá investigarea, considerandu fapt'a, nu de furtu, ci de o indosire petulanta. Adevेरulu inse este, cá denunciatoriu a amánatu tēmpulu investigarei sale, cá se póta departá dela sine obiectulu din cestiune. Cine scie unde ar' fi esitu lucrulu, deca invetiatoriu ar' fi inceputu, de unde a voitu se incépa.

Se intēmpla o alta faradelege in scóla sau afora de scóla. Invetiatoriu judecandu impregiarile, se indrépta catra unu scolariu, care dupa combinatiunea s'a cugeta a fi faptuitoriu sau casuitoriu faradelegei. Dar' ce se vedi? Se afla unu amicu bunu, pre care invetiatoriu lu- cunosce de copilu sirguintiosu si cu purtare buna, acel'a simulandu-se cu totulu misicatu de nenorocirea in care vá se cada amicu sau vecinulu seu, intaresce escusarile scolariulu mintiuosu pre care invetiatoriu din combinatiunile sale lu- judecase de vinovatu, si care acum aperatu de acel'a, ce pote in diu'a acea nici nu l'a vediutu, scapa de pedeps'a meritata.

Câte esemple s'ar putea aretá de asemenea specie, cáci multe, forte multe reutati rafinate se potu aflá la copiii de scola, pre cari a le scrie tote e si cu neputintia.

Cercetandu asia cu de-amenuntulu minciun'a vomu se cercetamu si caus'a minciunei, cáci numai caus'a stērpindu-o putemu stirpí si minciun'a.

Pentru ce copilulu care a absentatu dela scola ori dela beserica, sau care a venitu cu pensulu neinvetiatu, s'a escusatu cu neadeveruri? Pentru ce faptuitoriu unei reutati la intrebarea invetiatoriuului nu sia descoperitu pecatulu? Pentru ce comitiatoriuulu furtulu in scola, si-a ascunsu fapta s'a marsiava? de buna seama pentru **fric'a de pedépsa**.

Omulu, mai alesu copilulu, in etatea sa frageda comitiendu ceva si cunoscéndu-si gresial'a porta frica de pedépsa; deci fuge cá se scape de pedépsa, intr'altu locu inse nu pote fugi, decatu la — minciuna.

Dar' óre scolariulu, care a voitu se scape pre amicu seu de nevoie, pentru ce a mintitu? Conscolarii, cari sciu

vre-o fapta comisa sau omisa de unulu din ei pentru ce tacu? pentru ce mintiescu? Nu de fric'a pedepsei, cáci pre ei nu i-ar' fi acceptatu pedéps'a. Ei mintiescu numai cá se ajute amiculu loru, se-lu scota dela pedéps'a de care e vrednicu, togmai precum mam'a loru i-a scosu pre ei dela pedéps'a tatalu loru ori tatatu loru i-a scosu dela pedéps'a invetiatoriuului. Acum ei vediendu **suntu invetiatu** se mintiesca.

(Va urmá.)

N. Trimbitioniu.

Despre bolnávirile repentine*).

I.

Déca ni-se infatísieza pre strada, in caletoria seuu in alte locuri publice casuri de bolnaviri repentine, mai fia-care dintre noi are dorinti'a de a alergá si a dá bolnavituului ajutoriu de lipsa; inse in atari casuri trebuie se fimu fórté precauti, cá nu cumva prin ajutoriu prestatu din parte-ne mai vértosu se stricámu. Pentru ace'a, cá se ne scimu orientá pâna la ajutoriu mediculu, asupr'a astoru-feliu de bolnaviri repentine si nenorociri trebuie se observamu urmatóriele instructiuni.

Lesinare, ametiela.

Se luámu spre es. cá óre-cine lesina in beserica si nesciendu nimica de sine cade josu la pamēntu, atunci intēmplandu-se, cá respectivulu nenorocitu este ridicatu susu si pusu pre o banca seuu pre unu scaunu, de securu, cá prin acést'a pericolulu nu s'a delaturatu, ci s'a potentiatu.

Respectivulu individu devini in stare de lesnu, pentru-cá are o áanima debila, carea in urm'a unei bagatele indispositiuni seuu incordári devine si mai debila, asia incátu ace'a nu mai avú poterea de a conduce sângele in cantitate suficienta la creri, din care cauza ameti si fora de a scí de sine cadu josu la pamēntu. Elu este rece, acoperitu de sudori lipitióse avéndu unu pulsu debilu, abia sēmtbilu.

Stáundu astu-feliu inaintea unui atare casu, lesinatulu nu trebuie ridicatu, pentru-cá prin acést'a crerii devinu si mai lipsiti de sângele necesariu, incátu adeca nu numai cá anim'a cea debila nu este in stare a conduce sângele in creri, ci chiar' si sângele ce se afla in ei, in urm'a legei de gravitatiune se departéza de acolo. Pentru omulu ametitu, lesinatu nu esista ajutoriu mai bunu si mai corespondietoriu, decátu déca bolnavulu se lasa josu intinsu pre pamēntu pentru-cá in starea acést'a sângele cu multu mai usioru ajunge in capu, decátu déca capulu stá in puse-tiune verticale. Déca voesci prin urmare a tinde ajutoriuulu teu unui lesinatu, nu-lu redicá, ci lasa-lu josu pre pamēntu, seuu in casulu celu mai bunu asiédia-lu pre o mésa ori pre o banca asia, incátu capulu se nu ajunga pre acestea, ci elu se atērna spre pamēntu afara de marginea mesei

*) De prof. Dr. de Nussbaum. Foiletonu din »Budapester Tagblatt« Nr. 25 din an. cur.

seau a băncei; făcându acéș'ta sângele și mai îngraba ajunge la creri.

Déca lesinatulu în acéș'ta stare nu-si vine îndata în ori, nu se trezêșce numai decâtu, ci elu este înca totu rece și palidu, atunci i-se ajută și mai multu prin redicarea mâniloru și petiôreloru sale, pentru-câ în starea acéș'ta se aștringe și mai multu sânge în capu. Duréza lesnulu tîmpu mai îndelungatu, se stropesce faci'a bolnavulu cu apa rece seau i-se dă se amirôșe ceva miđilocu tare și trezitoriu spre es, sare angleséșca de mirosu, ce multe dame o pôrta cu sine, seau otietu tare, ori apa de Coloni'a.

Nici la unu casu nu trebue ridicatu bolnavulu, pâna nu-si recapeta consciinț'a, pentru-câ prea usioru se pôte întêmplá, cá ridicându-se, crerii sê se despôia de nou de sângele de lipsa și asia se ajunga într'unu nou lesnu.

Déca bolnavulu a ajunsu asia departe, încâtu se pôta înghití, atunci cá celu mai bunu miđilocu de restaurare și întarire se recomânda unu micu pocalu de vinu bunu, cognacu ori bere própșeta. Înainte de tóte inse se nu uitamu, cá capulu are se atêrne înca totu în josu pentru primirea sângelui. Prin acéș'ta manipulațiune bolnavulu si-recapeta sanetatea și-si pôte mantuí viét'i'a.

Epilepsia (nevoia).

Cei ce suferu de acestu morbu înfricosiatu, înainte de a cadé la pamêntu ajungu într'o stare de amêțire de o durata mica, éra dupa ace'a cu o sbieratura teribila se isbescu de pamêntu svêrcolindu-se, dându din capu, din mâni și din pitioře; degetele cele mari si-le tienu convulsivu trase înlauntru și adeseori limb'a le este strînsa asia de tare între dinti, încâtu li-se causéza sêrmaniloru rane adênci în limba și buze.

Pre tîmpulu svêrcolirei pre pamêntu, epilepticii suntu de comunu palidi. Lovitur'a seau apucatur'a acéș'ta inse dispere în câteva minute și suferindii capata o faci'a rosii-închisa adêncindu-se adese-ori într'unu somnu, ce duréza mai multe óre.

Déca unu astu-feliu de casu se întêmpla pre strada, toti de tóte partile se aștringu în jurulu nenorocitulu. Unulu se trudesce se-i desfaca degetele cele mari, altulu cauta ai tiené în liniste capulu, mânilu și petiôrele, alu treile se încérca a-lu ridicá de pre pamêntu, celu-alaltu din colu i- vérsa bietulu apa rece pre faci'a: cu unu cuvêntu toti de tóte partile se nesuescu a-i redá consciinț'a, a departá lovitur'a.

Tóte acestea inse noi cându amu vedé unu atare casu tristu, se nu le facemu, pentru-câ prin atari manieri potemu se marimu rêulu dupa-ce lovitur'a de epilepsia nu o potemu delaturá de totu, din contra pôte urmá dupa cum s'a esperiatu, numai decâtu o noua lovitura, déca nu lasamu se dispara cea de antâiu. Desfacerea degeteloru, stringerea petiôreloru și a mâneloru, îndreptarea acestor'a, stropirea feciei cu apa nu ajută morbosulu, ci numai strica.

De se întêmpla se-ti vina înainte unu astu-feliu de casu nenorocitu afara pre strada ori si într'altu locu unde

suntu copii, înainte de tóte departéza-i pre acestia din considerare, cá vedîndu ei atare lucru teribilu, înfluint'a de aici pôte se aiba urmari fórté fmește pentru ei. Pre epilepticii se-i lasamu pre tîmpulu câtu tiene lovitur'a ne-atinsi și linistiti și făcându acéș'ta respectivulu adese-ori este scutitu pre unu lungu tîmpu de o a doua lovitura. Un'a inse la ori-ce casu se nu o întrelasamu la astu-feliu de morbosu, adeca se grigimu încâtu ne este cu putintia, cá ei se nu-si vateme corpulu prin lovituri de feréștra, prin caderi în focu seau pre srtada în calea careloru etc.; și cá se nu-si vateme prea tare buzele și limb'a se le punemu morbosiloru între dinti unu dărabutiú de lemnu fâra noduri seau mai bine o bucata de iasca.

De se întêmpla bolnavirea într'o casa, cá totusi bolnavulu se nu-si vateme corpulu, se punemu sub elu o mâtretia, unu tiolu seau ore-ce mole; nimica alta se nu facemu.

Adese-ori femeile suferu de apucaturi hysterice (sgâr-ciuri de pântece), cari séména fórté tare cu cele epileptice; aci consciinț'a neci odata nu lipsesce de totu, din care cauza usioru se pôte face distingere între epilepsia și hysteria, și atarui morbu mai usioru i-se și pôte ajutá.

(Va urmá).

S. P. Radu.

Ceremoniile nuptiali la Români antici.

«Moribus antiquis res stat Romana virisque»
Ennius.

Tradițiunea multoru popóre ne spune, cá casatori'a întocmai cá și famili'a, s'a întemeiatu numai atunci, cându ómenii mai antâiu au esitu din vagabundarea nomadica și au începutu a cultivá pamêntulu, și chiaru pentru ace'a e în legatura cu dieii agrari. Înainte de acestu tîmpu se fia fostu o disordine, o convetiúire selbatica în care pruncii si-cunosceáu numai pre mama-sa. E fórté adevératu, cá în agricultura, chiar' dela începutu, se cuprinde óre-care elementu moralu, care si-a manifestatu înfluint'a s'a pâna târdiu în tîmpulu istoricu, dar' cu tóte acestea descrierea acéș'ta a stadiulu primitivu, în care ar' fi fostu la începutu omenimea nu este altu-cev'a decâtu fantasiile tîmpulu mai târdiu, în cari a apusu tóta aducerea aminte de începutulu istoriei. Famili'a este chiaru asia de vechia cá si omenimea, casatori'a cá institutiune morale, si-are radecin'a în leaganulu omenimei, în acelu tîmpu cându înca nu s'a aflatu plugulu cu care ómenii se-si șgaria pamêntulu. Unu tîmpu de disordine absoluta nu a fostu nece odata. Ce a fostu în tîmpulu mai târdiu unitate de statu ace'a a fostu în leaganulu omenimei unitatea de familia. Casatori'a dela începutu a fostu basata pre monogamia, chiar dela începutu, atunci cându tóte cráu de-a gata fora cá se mai trebuéșca se tiéna omulu de córnelu plugulu. Neme în veci nu va poté resturná, cá neamulu omenescu s'a înmultitu din o singura parchia de ómeni, între cari însusi Domnedieu a închiatu prim'a casatoria.

Si în starea primitiva a ómeniloru érá credinț'a în diei. Casatori'a și mórțea stateáu sub acelea dieitati, cari faceáu se rodéșca campurile, se se înmultiéșca turmele, și cari dieitati de alta parte -si aretáu și poterea distrugatória ce o aveau asupr'a naturei întregi. Cum avemu se ne esplicamu legatur'a acéș'ta, în care se afla casatori'a

cu dieii agrari este foarte simpla si nu trebuie se recurgemu la nece un'a din acelea doua periode, nece la period'a nomadica nece la agricultura. Casatori'a se inchia sub scutul dieiloru, cari conducu fertilitatea in natura, fiindu-că din darulu acestoru diei omenii doriau că casatori'a se le fia binecuvantata cu urmatori, chiaru asia precumu se rogau de ei că se le inmultiesca fructele pamintului si numerulu turmeloru. Asemenea si la mörtea cuiuva, totu acesti diei trebuiau impacati fiindu-că erä in puterea loru a luä vieti'a, omeniloru a prapadi vitele si a nimici fructele pamintului. Vieti'a naturala si cea omenesca eräu privite că identice, in frunte la amendou eräu aceiasi diei.

Mai avemu se insemnamu in urma că pomp'a seu festivitatea nuptiala se intimplä numai la casatori'a fetiöreloru. O veduva se casatoriä in liniste, din contra unei fetiöre i- erä spre onöre, deca nunt'a ei erä cercetata de multi. Plut. Quaest. Rom. 105: *Ταῖς μὲν παρθένους καλὸν μὴ ὀλίγων, ταῖς δὲ χήραις αἰσχρὸν πολλῶν ὄντων γαμίσθαι*¹⁾. Ovid. Fast. 5, 487; 2, 555. Si aievea, celu pucinu unele ceremonii nu au chiaru nece unu intielesu, deca ele trebuiau se fia observate si la casatori'a veduveloru. Rapirea fetei din sinulu mamei sale presupunea integritatea virginitatei, la acést'a rapire poteä face resistintia numai o fetiöra, care dupa cum dice Varro, se marita trista si constrinsa. Plutarchu totu in acelu locu: *Ὁ Βόρρον εἶρηκεν, ὅτι λυπούμεναι μὲν αἱ παρθένου γαμούνται, χείρονσι δὲ αἱ γυναῖκες*²⁾. Asemenea si alte mai multe ceremonii — dupa cumu vomu vedé mai diosu — nu se potu intielege numai despre casatori'a fetiöreloru. Caus'a acestei deosebiri usioru se pöte cunosce. A dou'a casatoria a femeiei, nu numai că nu erä bine veduata, dar' chiaru si in timpulu mai tardfu erä considerata de rusinösa; er' in timpurile stravechi se pare că a fostu cu totulu oprita. Plutarch ibidem. Tac. Ann. 2, 86. Tertull. se monog. 17. Mai cu sema la solemnitati religiose poteäu fi aplicate numai acelea femei, cari au fostu maritate numai odata. Trecerea din o familia in alt'a in anticitate erä impreunata cu foarte multe greutati juridice si chiaru pentru ace'a femeile bucurosu incungiurau acést'a trecere. Puritatea originei erä turburata, deca se nasceau prunci din ace'asi mama inse dela deosebiti tatäni. Din contra, deca barbatulu se casatoriä a dou'a öra cu o fetiöra, prin ace'a statulu familiei nu suferiä nece o schimbare, amendoué mamele se tieneau de familia aceluia-si barbatu.

Festivitatea nuptiala se imparte dupa decursulu seu esternu in trei parti: 1. Acelea ceremonii cari se indepliniäu in cas'a parentiesca a muierei. 2. Procesiunea nuptiala care constä din ducerea miresei in cas'a mirelui. 3. Sosirea miresei in cas'a barbatului. Acestea trei parti externe urmäza din insa-si natur'a lucrului, si suntu de atare natura incätu nu se potu trage la indoiele; dar' ce ceremonii singuratice suntu de a se subordinä acestoru trei parti cu privire la acést'a domnesce o mare nesecuritate. Ne vomu nesuf a espune, nu numai legatur'a cea intima, nu numai principiulu care domnesce si se cu-in intregu, ei fia-carui momentu i- vomu stabili loculu, nosce incätu acést'a se va poté din testimoniile ce le

¹⁾ Pentru fetiöre erä lucru frumosu deca nu eräu pucini la cununi'a loru, era pentru veduve erä lucru uritu deca eräu de facia multi. Plut. Quaest. Rom. 105.

²⁾ Varro a disu că fetiörela se marita superate, femeile se bucura. Plutarch.

aflamu imprastiate prela unii seu alti scriitori. Nice una din ceremoniile nuptiali nu se pöte desface dela loculu seu, fiindu-că asiediendu-se in altu locu nepotrivitu numai decätu si- pierdu insemnatatea originale. Inträga partea prima din solemnitatea nuptiale, carea adeca se indeplinea in cas'a parentiesca a miresei, se referesce la recunoscerea si aprobarea casatoriei din partea dieiloru. Casatori'a pâna acum'a erä fundata numai de puterea omenesca, prin acést'a parte a solemnitatei si- primesce in urma si sanctitatea dieiesca. In acést'a parte lucrulu principalu erä, că se intrebä vointia dieiloru si se aducea sacrificiulu recerutu.

Punctulu culminantu lu- formäza rapirea fetiörei. Mirés'a este luata depre sinulu mamei sale si doi baiati o conducu de bratiu din cas'a parintiesca. In modulu acest'a se incepe procesiunea. Inainte merge unu baiatu cu fac'a nuptiala, dupa mirésa se portä furc'a de torsu si fusulu si apoi urmäza neamurile si amicii. De ambe partile se imbulziä multime de poporu. Acestea se intimpläu s'era la lumina de facile si asia prelänga sunete de fluere, cätari si chiuri ajungeau la cas'a mirelui.

In-aintea casei mirelui pronuncia mirés'a o formula obicinuita, apoi unge usi'a cu grasime de porc'u seu de lupu si o impodobesce cu nesce legaturi de lana. Intëmplându-se acestea, este ridicata preste pragulu usiei si dusa pre susu in cas'a mirelui. In diu'a urmatöria dupa cununia, mires'a că mama de familia aduce primulü sacrificiu Lariloru.

Acestea ceremonii le vomu esamina cu de-a menuntulu in celea ce urmäza. In-ainte de ce amu face acést'a, e la loculu seu se esaminamu pre scurtu prescriesele religiose cu privire la dfile favoritörie si nefavoritörie pentru solemnitatea nuptiala, se vedemu apoi cum se pregatiäu Romäni la acést'a solemnitate si in acést'a pregatire a loru se ne oprimu privirea si se ne pascemu pucinu ochii pre imbracamintea miresei, că se vedemu ce simbolisäza ace'a imbracaminte si din ea ce si cum s'a mai pastrata la popörela romänice.

O. Bonfiniu.

(Va urmä).

Varietate.

Vasilie Popu invetiatoriu, cantoru la scöl'a confesionala gr.-cat. din *Fenesiulu-sasescu*, in alu 49-lea anu alu etatii si alu 31-lea alu functionarii sale că invetiatoriu, dupa suferintia de 2 zile a repansatu in 24 Ianuarie — deplansu de soci'a sa si 7 copii minorenii.

Fia-i tierin'a usiöra, si memori'a neuitata!

Post'a redactiunei. Mai multor'a. Deca modulu espedarei pesciloru, descrisu in Nr. 4 alu foiei nostre, ar' fi prea anevoiosu, in cätu nu s'ar' poté procurä mediele de espedare, precum: besica, etc., ne rogamu, că espedarea se se faca si cu alte medie, ce mai usioru se potu procurä si totusi suntu practicabile, — cäci populü e tare favoritoriu espedarei; — dar' la totu casulu numärea poporala a pesciloru respectivi se se insemne.

Dömnai A. B. in L. Plant'a ornamentalä: „*Canna indica*“ nu se pöte espedä pana mai incolo; altcum vomu poté servi cu esemplare frumoase, pretiulu unuia: 10 cr. v. a.

Domniloru: A. P. in S. si J. P. in M. altoi avemu frumosi in gradin'a gimnasiala, pretiulu unui esemplariu e 25 cr., er' alu unui fragariu 10 cr. v. a.

Domnului Dr. P. T. in N. Asceptamu manuscrise pentru scölele medie.